

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 18. maj 1973

Štev. 20 (1608)

Zbor narodnih organizacij koroških Slovencev:

V vsej zgodovini smo dokazali kje živimo in kje kulturno ustvarjamo

Za obletnico podpisa državne pogodbe sta obe osrednji organizaciji — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — spet vabili na zborovanje v Celovec. Po nevarni eskalaciji nemškega nacionalizma v lanskem jeseni je bil to že tretji zbor odbornikov in krajevnih zaupnikov vseh narodnih organizacij in znova se je pokazalo, kako živo in prizadeto je zanimanje našega človeka za usodo slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Kajti zbora se je udeležilo okoli 300 zastopnikov narodnih organizacij iz vseh predelov južne Koroške. Jasno so povedali svoje mnenje o dosedanjem reševanju manjšinskih vprašanj in odločno so postavili zahteve po dosledni uresničitvi vseh pravic, ki so nam zajamčene v državni ustavi in mednarodnih pogodbah.

Uvodoma sta o trenutnem položaju spregovorila predsednika obeh osrednjih organizacij, ki sta opozorila, da 18 let po podpisu državne pogodbe pravice, ki jih jamči člen 7, še vedno niso uresničene, ker so pristojne oblasti vedno spet kapitulirale pred nemškim nacionalizmom. Na zahtevo in pobudo nemških nacionalistov je nastala tudi sedanja komisija, v kateri pa o nas govorijo in razpravljajo le kot predmetu in šele iščejo pojme za oris našega prostora, za določitev našega jezika in za obsežnost naše narodnostne skupnosti, kar vse je vendar poznano iz zgodovine, je bilo znano ob podpisu državne pogodbe in mora biti znano tudi danes.

„Zato smo koroški Slovenci odklonili sodelovanje v taki komisiji,“ je ugotovil predsednik ZSO dr. Franci Zwitter. „Pač pa smo zdaj, ko nas vabi na razgovor zvezni kancler dr. Kreisky, ki je očitno tudi sam spoznal, da brez prizadele manjšine ni mogoče reševati naših vprašanj, pripravljene odzvali se vabilu in ponovno izjavljamo svojo pripravljenost, da konstruktivno sodelujemo pri rešitvi odprtih vprašanj.“

V tej zvezi je omenil, da naj bi po želji sedanje komisije povedali svoje „minimalne predstave“ o obsegu ozemlja naše naselitve in našega življenjskega prostora. Dejal je, da nikjer na svetu ni najti narodnostne skupnosti, ki bi vnaprej izpovedala svoje minimalne zahteve, pri znanem intransigentnem stališču naših nasprotnikov na Koroškem pa je to sploh nemogoče. „Mi lahko povemo samo svoje predstave o tem, kako mora biti izveden člen 7, da ne bodo ogroženi naši življenjski interesi in da bosta zagotovljena obstoj in nadaljnji razvoj naše narodnostne skupnosti. Predvsem pa je potrebno, da jasno poudarimo neodsvojljive zahteve in načela, o katerih ne more biti kompromisa in mimo katerih ni mogoče priti do sporazumne znosne rešitve.“

Tozadevno je predsednik ZSO naglasil naslednja načela:

● Slovenska narodnostna skupnost in ozemlje njenega avtohtonega bivališča sta poznani iz zgodovine, bili sta poznani tvorcem državne pogodbe in sta poznani tudi danes. Če država v 18 letih po podpisu državne pogodbe ni nasilno raznarodovala in spreminjala naselitvene strukture — kar vedno poudarja — potem koroški Slovenci živimo vsekakor še v isti strukturi, kakor smo živeli za časa podpisa državne pogodbe. Zato mora

ni vindišarskega naroda, marveč obstoja le kot politična tvorba.

● Zato odklanjamo razkrajanje naše narodnostne skupnosti na dva dela — na zavedne in nezavedne, ki jih potem avtomatično delijo na domovini zveste na eni ter nezveste — izdajalce na drugi strani. Odločno protestiramo proti podtikavanju nelojalnosti in nezvestobe do države, kar je v zadnjem času postalo bistven del nebrzdane gonje proti naši narodnostni skupnosti in njenim predstavnikom.

Govornik je med drugim opozoril tudi na zadnje grozilne letake ter na hujskaško prireditve v Pliberku. Izpade in očitke nemških nacionalistov je zavnil, češ, da koroški Slovenci nikdar nismo denuncirali sodeželanov niti nismo vračali z merilom zob za zob in glavo za glavo, čeprav bi imeli za to dovolj vzroka. Toda če že govorijo o dogodkih, ki jih koroški Slovenci nikakor nismo zakrivali, potem je treba opozoriti na grozodejstva in

zločine, ki so jih izvajali nemški nacisti po naši zemlji.

Med konkretnimi zahtevami in potrebami koroških Slovencev je predsednik ZSO posebej naglasil vprašanje Kulturnega doma v Celovcu. Ugotovil je, da smo za časa nacizma utrpeli ogromno kulturno škodo ne samo z ukinitvijo dvojezične šole in prepovedjo naše govorice, marveč zlasti tudi materialno škodo z razpustitvijo naših kulturno-prosvetnih društev in ustanov ter z zaplenbo njihovega premoženja. „Malenkostna odškodnina, ki smo jo prejeli od vlade za to škodo, nikakor ne pomeni dejanske poplave. Zato upravičeno apeliramo na vlado, da nam tudi pri ustanovitvi in izgradnji Kulturnega doma v Celovcu nudi svojo finančno pomoč in podporo. Prav tako resno in svečano pa apeliramo na vso slovensko javnost, na koroške Slovence in na rojake po svetu, zlasti pa na matični narod in na vse jugoslovanske narode, da nas podprejo v

tem težkem in usodnem, toda odločilnem času pri uresničitvi tega za naš življenjski obstoj in nadaljnji razvoj tako pomembnega načrta.“

Kulturni dom — je zaključil svoj izvajanja predsednik ZSO — bo moral kot duhovno središče naše narodnostne skupnosti služiti kulturnim potrebam vseh koroških Slovencev. Zato sfinimo vrste, hotenja in sredstva, da bo ob 20-letnici podpisa državne pogodbe postal Kulturni dom v Celovcu resnica, da bo stal kot znamenje in pričča, da sta oba avtohtona naroda na Koroškem na poti medsebojnega spoštovanja namerjena k novim učinkovitejšim ciljem kulturnega sodelovanja in prijateljskega sožitja. Prav tako pa upamo in želimo, da bo do tedaj končno rešeno tudi naše vprašanje, da bo uresničen in izveden člen 7 po duhu in črki, da bomo lahko kot polnopraven narod živeli in ustvarjali ter tekmovali na vseh področjih z narodom sosedom za kulturni procvit in vsesplošni napredek naše ljubljene koroške domovine!

Tudi predsednik NSKS dr. Joško Tischler je opozoril na dejstvo, da Avstrija v vseh 18 letih po podpisu državne pogodbe ni izpolnila obveznosti, ki jih ima do svojih manjšin. Za reševanje naših vprašanj je merodajno besedilo državne pogodbe, to besedilo pa govori o ozemlju, ki je bilo ob podpisu državne pogodbe znano in samo to ozemlje pride v poštev tudi danes. „Koroški Slovenci — je poudaril predsednik NSKS — izpolnjujemo vse obveznosti do države, zato od nje upravičeno zahtevamo, da tudi ona izpolni obveznosti, ki jih ima do nas. Z vso odločnostjo zahtevamo pravice, ki so nam zajamčene v državni pogodbi, hkrati pa nedvoumno izjavljamo, da se priznavamo k slovenskemu narodu.“

Uvodnim izjavam obeh predsednikov je sledila obširna in izredno živahna diskusija, v kateri so številni odborniki in krajevni zastopniki zavzeli stališče k raznim perečim vprašanjem naše narodnostne skupnosti. Zelo kritično je bilo ocenjeno dosedanje neizpolnjevanje dolžnosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba; z vso odločnostjo so bila zavrnjena podtikavanja in sumničenja s strani nemških nacionalistov, da koroški Slovenci nismo lojalni avstrijski državljani. „Mi smo lojalni, pač pa država ni lojalna do nas, ker ne izpolnjuje svojih obveznosti!“ Tako in podobno so se glasile ugotovitve, ki so pričale o resni skrbi in zavzetosti za usodo naše narodnostne skupnosti. Prav tako pa je bilo jasno povedano, da bo treba nadaljevati internacionalizacijo našega vprašanja, če bodo pristojne oblasti še naprej kapitulirale pred nemškimi nacionalisti. Kajti: Avstrija je prevzela mednarodne obveznosti in jih mora izpolniti; njen ugled v svetu bo tak, kakršnega si bo pridobila z odnosom do manjšin.

Ob zaključku je zbor soglasno sprejel resolucijo avstrijski vladi ter proglas za Kulturni dom v Celovcu.

PROGLAS ZA KULTURNI DOM:

Obračamo se na vso slovensko javnost

da nam pomaga pri zgraditvi Kulturnega doma v Celovcu

Koroški Slovenci živimo od naselitve skozi stoletja strnjeno povezani s celotnim slovenskim narodom in njegovim kulturnim razvojem. Z našim kulturnim ustvarjanjem smo ves čas dokazovali svojo kulturno povezanost z narodno celoto.

Tudi doba nacističnega nasilja ni preprečila naše povezanosti z narodno celoto, marveč nas je iskra odpora proti nečloveškemu nasilju in proti poskusom uničenja naše narodnostne skupnosti le še bolj združila. Pač pa nam je zadejal nacizem z razpustom vseh kulturno-prosvetnih organizacij in z zaplenbo vseh kulturnih ustanov in dobrin nepopravljivo škodo.

Kljub temu smo koroški Slovenci po drugi svetovni vojni pričeli spet s kulturno dejavnostjo in jo razvijali na vseh panogah: na kulturno-prosvetnem, literarnem, znanstvenem in tudi umetnostnem področju. To je močan kulturni potencial, ki ga ne smemo prezreti in ga pustiti shirati, marveč mu moramo omogočiti vsesplošno kulturno izživeljanje. Koroški samostaniki smo dokazali svojo življenjsko voljo in svojo življenjsko moč, ki nujno zahteva tudi javno priznanje prisotnosti našega človeka na avtohtoni domači zemlji.

Očitno to naše kulturno samorastništvo našim narodnim nasprotnikom ne gre v račun, zaradi česar so se združili na ponoven pohod proti našim pravicam, da bi onemogočili naš obstoj in nadaljnji razvoj. Le tako je razumeti nacionalistične pogrome na dvojezične napise lanske jeseni, le tako hujskanje proti zadnjim ostankom slovenskega jezika v šoli in cerkvi, le tako končno ponavljajoče se očitke nelojalnosti in nezvestobe proti naši narodnostni skupnosti.

Napak pa bi bilo, če bi ob tem novem naskoku narodnih nasprotnikov na naše pravice in ob silnih strukturnih spremembah današnjega časa, ki se tudi pred našo narodnostno skupnostjo ne zaustavijo, ne videli ogroženosti naše narodnostne skupnosti ter nevarnosti za njen nadaljnji kulturni in vsesplošni razvoj.

Zato se v tem težkem času ponovnega pritiska in ogražanja obračamo na vso slovensko javnost, da nam pomaga pri zgraditvi slovenskega Kulturnega doma v Celovcu, ki naj bi kot kulturno središče duhovno povezoval vse sloje in stanove koroških Slovencev, krepil naša narodna prizadevanja, našo narodno zavest in samozavest.

Z ustanovitvijo visoke šole in slovenske gimnazije v Celovcu so temu domu postavljene širše naloge: postati bo moral shajališče naše narodne inteligence, študentov in dijakov ter kulturno žarišče vseh koroških Slovencev. Služiti bo moral predvsem skupnim kulturnim potrebam: centralni knjižnici, znanstvenemu inštitutu, raznim servisnim službam, umetniškimi razstavam, muzeju, jasno pa tudi predstavam na odru, koncertom in drugim kulturnim prireditvam, prav tako pa tudi družabnosti in ne nazadnje kulturni komunikaciji s sosednim narodom.

Spričo maloštevilnosti naše narodnostne skupnosti in njene gospodarske šibkosti se zavedamo, da tudi ob združitvi vseh naših realnih možnosti sami ne moremo uresničiti tega sodobnim potrebam odgovarjajočega načrta, pač pa v zavesti tesne kulturne povezanosti pričakujemo učinkovito pomoč rojakov po svetu in zlasti matičnega naroda in vseh jugoslovanskih narodov, ki so v zgodovini in zlasti v zadnjem času vedno spet dokazali svoje živo zanimanje za naš obstoj in nadaljnji razvoj.

V pričakovanju, da bodo tudi avstrijske demokratične sile pokazale razumevanje za to našo težnjo in nam nudile podporo, pa naj bi Kulturni dom v Celovcu postal viden znak, da sta oba naroda na Koroškem na poti medsebojnega spoštovanja namerjena k novim oblikam in ciljem kulturnega sodelovanja in prijateljskega sožitja.

Celovec, dne 15. maja 1973.

Odbor za postavitve Kulturnega doma v Celovcu

RESOLUCIJA

na zboru odbornikov in krajevnih zaupnikov vseh narodnih organizacij koroških Slovencev dne 15. maja 1973 v Delavski zbornici v Celovcu

Odborniki in krajevni zaupniki slovenskih narodnih organizacij, zbrani na zboru, ki sta ga sklicala Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev na spominski dan podpisa državne pogodbe dne 15. maja 1973 v Celovcu, so temeljito pregledali dosedanje izvedbene zakonodaje k členu 7 državne pogodbe 1955 in v tej zvezi ugotovili:

Dosedanja izvedbena zakonodaja z različnimi delnimi zakoni, kakor kažejo izkušnje s tako imenovanim manjšinskim šolskim zakonom, z zakonom o uporabi slovenskega jezika pred sodišči in zlasti z zakonom o dvojezičnih napisih, nikakor ne služi interesom in zavarovanju pravic slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, marveč je s svojim popuščanjem protislovenskim težnjam nemško nacionalnih organizacij in tem ustrežajočim kompromisarskim reševanjem dovedla nasprotno z vsakim zakonom do novih težkoč in nasprotij ter nazadnje povzročila vedno bolj nestrpno vzdruje med večinskimi narodom in slovensko narodnostno skupnostjo.

Zato smo mnenja, da je možno samo s splošno rešitvijo vseh odprtih vprašanj naše narodnostne skupnosti potom popolne izvedbe vseh določil člena 7 državne pogodbe, ki — kakor smo že ponovno dokazali — tvorijo celoto, doseči zadovoljivo rešitev in zadostiti obveznostim državne pogodbe. Mi s tem nikakor ne odstopamo od svojih dosedanjih predlogov, marveč želimo samo, da bi bila vsa odprta vprašanja v celoti rešena.

V tej zvezi odločno in nedvoumno iznašamo načela in zahteve, ki so za nas neodsvetljiva in o katerih ne more biti kompromisa, niti ni mogoče mimo le teh priti do sporazumne znošne rešitve. To so:

1. Slovenska narodnostna skupnost in ozemlje njenega avtohtonega bivališča sta poznani iz zgodovine, sta bili poznani tvorcem državne pogodbe in sta poznani tudi danes. Zato tudi pri sklepanju državne pogodbe ni bilo postavljenih nobenih pridržkov, niti pogojev glede obstoja niti glede števila niti glede obsega naseljenega prostora slovenske narodnostne skupnosti. Če država v teh 18 letih po državni pogodbi ni nasilno raznarodovala in spreminjala naseljene strukture, kar vedno poudarja, potem koroški Slovenci živimo vsekakor še v isti strukturi, kakor smo živeli za časa državne pogodbe.

Zato mora biti člen 7 uresničen na celotnem naseljenem prostoru naše narodnostne skupnosti in mora zajeti celotni življenjski in interesni prostor našega človeka, to se pravi ne samo kraje, v katerih živi, marveč tudi kraje in središča, v katerih dela, kupuje, išče svoj oddih ter se kulturno in družabno izživlja.

2. Iz navedenih vzrokov je tudi kakršnokoli ugotavljanje ali doganjanje slovenske narodnostne skupnosti nepotrebno. Zaradi tega odločno odklanjamo sleherno obliko takega ugotavljanja, ki ni nič drugega, kakor naklep nemških nacionalistov, da bi na ta način preprečili uresničitev in izpolnitev določil člena 7 državne pogodbe v korist naše narodnostne skupnosti.

3. Na noben način ne moremo pristati na delitev naše narodnostne skupnosti na zaveden in nezaveden del odnosno v slovenski in vindišarski narod. Nenaravni pojav nezavednih članov slovenske narodnostne skupnosti je samo izraz socialne in gospodarske odvisnosti našega človeka in predvsem dokaz družbene diskriminacije ter političnega pritiska in nasilja, katerim je naš človek izpostavljen s strani nemških nacionalnih organizacij in njihovih pomočnikov.

4. Z vso odločnostjo protestiramo proti očitkom nelojalnosti in nezvestobe do države samo zaradi tega, ker se nečemo odpovedati svoji narodnosti in svojemu jeziku in ker se borimo za enakopravnost in pravice, ki so nam zagotovljene v državni pogodbi in v ustavi.

Kadar govorimo o zaščiti narodnostnih manjšin, se vedno vnaprej vprašamo, ali ima taka manjšina pravico uporabljati svoj materin jezik in ali je le-ta enakopraven z jezikom večinskega naroda. Seveda pa enakopravnost jezikov ni edini element, ki bi nam govoril o dobri manjšinski zaščiti v posameznih državah, najbrž tudi ni najpomembnejši, vsekakor pa nam ravno ta pove, v kakšnem vzdušju živi narodnostna manjšina, obenem pa kaže na stopnjo pripravljenosti večinskega naroda za pravo in učinkovito narodnostno zaščito.

Medtem, ko so v vrsti držav v Evropi kolikor toliko zadovoljivo rešili vprašanje dvojezičnosti, tako pri občevaranju z uradi kakor glede dvojezičnih topografskih napisov, pa se je v sosednji Avstriji ravno ob tem vprašanju zataknilo tako kot še nikoli pri poskusih reševanja vprašanj slovenske manjšine na Koroškem. Medtem ko dvojezični krajevni napisi v Italiji že nekaj let niso sporni, je nedavna reakcija nemško nacionalističnih sil na vsega 205 krajevnih napisov, ki jih predvideva zakon o dvojezičnih topografskih napisih, Avstrijo privedla v tako mednarodno politično situacijo, v kateri ni bila že od konca druge svetovne vojne dalje.

Res je sicer, da vsaka novost vzbudi med ljudmi takšno ali drugačno reakcijo, toda nameravana postavitev dvojezičnih napisov za Avstrijo in Koroško ni nič novega

in je bila svoj čas veliko širše uveljavljena, kot so to nameravali urediti z lanskega letnim zakonom o dvojezičnih krajevnih napisih. Zato je najbrž prav, da pogledamo malo v bližnjo preteklost in poskušamo vsaj v grobih črtah ugotoviti, kje vse so v času Avstro-Ogrske stali dvojezični napisi in

V tej zvezi opozarjamo zlasti na strupeno gonjo proti naši narodnostni skupnosti v času občinskih volitev s strani tudi najvišjih predstavnikov FPÖ in ÖVP, ki so hujskali proti našim pravicam in očitli naši narodnostni skupnosti nelojalnost in protidržavno nastrojenost, ker smo se Slovenci ob nacionalističnih izgredivih lanske jeseni obrnili na pomoč na matični narod in na njegovo državo. Z vso odločnostjo protestiramo proti tej gonji in opozarjamo vlado na te nevarne spodrsilaje tudi vladnih predstavnikov, ki jih nikakor ne gre omalovaževati in opravičevati zgolj z „obmejno psihologijo“, ker niso le sporadičen pojav, marveč predstavljajo permanentno hujskanje in izživanje, kakor se je to pokazalo tudi v govorih na prireditvi v Pliberku dne 6. maja 1973.

Zato koroški Slovenci odločno zahtevamo, da odgovorne oblasti končno ukrepajo proti organizacijam, „katerih dejavnost meri na to, da odvzamejo slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine.“

5. V svetu se je splošno uveljavilo načelo, da ima sleherna manjšina pravico do stalnih in živih stikov s svojim matičnim narodom in da ima po drugi strani matični narod pravico in dolžnost, da se zavzema za pravice svoje manjšine, če je ogrožena. To načelo mora veljati tudi za koroške Slovence in se zato odločno zavarujemo proti zlobnim podtikavanjem, češ, da smo nelojalni in sovražniki državi, če se poslužujemo te svoje naravne pravice.

6. Na dan obletnice podpisa državne pogodbe koroški Slovenci ponovno poudarjamo in izjavljamo svojo pripravljenost, da konstruktivno sodelujemo pri rešitvi naših vprašanj. Zato pozdravljamo odločitev zveznega kanclerja dr. Kreiskega, da se na našo pobudo le sestane s predstavniki osrednjih organizacij koroških Slovencev. Naša in vsaka druga narodna skupnost pa nikdar ne more pristati na rešitve, ki ne zagotavljajo njenega obstoja ter ne upoštevajo njenega življenjskega prostora in njenega avtohtonega bivališča, marveč poskušajo odvzeti manjšini zadnje preostanke enakopravnosti in zožiti njen življenjski in naseljitveni prostor na nepomembne kraje in najmanjša zakotna naselja.

7. Koroški Slovenci ne želimo nič drugega kakor to, da se nam priznajo pravice, ki so nam zagotovljene po ustavi in po mednarodnih pogodbah, in se zagotovi enakopravnost našega človeka, kakor je zagotovljena v slovenskih deklaracijah Združenih narodov in Evropskega sveta o človekovih pravicah. Koroški Slovenci se zavedamo posledic učinkovanja silovite spremembe gospodarske in socialne strukture tudi na našem naseljenem prostoru in vemo, da je tudi naša narodnostna skupnost izpostavljena zakonom moderne mobilne industrijske družbe. Zato se zavedamo potrebe, da tudi svoje politične, kulturne in gospodarske težnje vskladimo s tokovi časa. Temu naj bi služil slovenski Kulturni dom v Celovcu, ki naj bi kot znanstveno-kulturno središče naše narodnostne skupnosti prilagajal naša stremiljena potrebam časa, usmerjal naše politično, kulturno in gospodarsko delo v korist obstoja in nadaljnjega razvoja naše narodnostne skupnosti in v to svrhu zbiral in proučeval težkoče in ovire razvoja, pa tudi vse pozitivne izkušnje naše narodnostne skupnosti ter sorodnih gibanj v prizadevanju miroljubne rešitve narodnostnih vprašanj v okviru splošne borbe za mir in zблиžanje med narodi v vsesplošnem integracijskem stremiljenju sodobnega sveta.

Zato apeliramo na vlado, da čimprej reši vsa odprta vprašanja naše narodnostne skupnosti ter nam nudi učinkovito moralno in zlasti finančno pomoč za realizacijo izgradnje slovenskega Kulturnega doma v Celovcu.

upoštevajo 20-odstotni cenzus slovenskega prebivalstva v posameznem kraju za postavitev dvojezičnega napisa, kar kaže, da so zakonodajalci prevzeli minimalni cenzus iz tega štetja in ne iz merodavno veljavnih norm, kot zahtevajo avstrijska publicistika. Povedati pa je tudi treba, da smo pri

litičnem okraju Celovec 404 (razen dveh izjem vsi kraji), v Svinicu 19, v Podkloštru (brez Trbiža) 43, v Rožeku 72, v Beljaku 71, v Pliberku 106, v Dobrli vasi 121, v Zelezni Kapli 23, v Velikovecu 141 in v St. Pavlu 16.

Te podatke pa je treba gledati v nekoliko drugačni luči kot prejšnje. Navedeni statistični vir, deset let starejši od prejšnjega, ni poznal minimalnega cenzusa 20 odstotkov. Pri navajanju podatkov so upoštevani tudi kraji, ki so danes v Sloveniji ali Italiji, razen pri sodnem okraju Podklošter. Najvažnejše pa je, kar moramo upoštevati pri pregledovanju teh podatkov, je dejstvo, da kažejo narodnostno sliko ob prelomu stoletja.

O obsegu dvojezičnih napisov na Koroškem v času Avstro-Ogrske pa nam govori tudi interpelacija slovenskega državnoborskega poslanca Franca Grafenauerja v dunajskem parlamentu dne 15. marca 1912. Iz interpelacije, ki je oster odgovor na poskušne nemških nacionalistov, da bi iz seznama krajev izvrgli dvojezično poimenovanje krajev, je jasno razvidno, da so dvojezične napise nosile tudi koroške pošte in železniške postaje. Na drugi strani pa je znano dejstvo, da so imele dvojezične napise na stavbah tudi občine in šole in da so imele (vsaj nekatere) občine na južnem Koroškem tudi dvojezične pečate.

Dušan Nežak

(Delo, Ljubljana, 6. 5. 1973)

Dvojezičnost pred 1918

LETA 1910 JE BILO NA KOROŠKEM 884 KRAJEV Z DVOJEZIČNIMI NAPISI

kod se je v monarhiji pojavljala dvojezičnost.

Kot prvi vir za ugotovitev števila krajev in občin, ki so v stari Avstriji nosili dvojezična imena, smo uporabili „Allgemeines Verzeichniss der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs“, ki je bil narejen na podlagi štetja z dne 31. decembra 1910 in izdan na Dunaju leta 1915. Gre torej za uraden avstrijski statistični vir. Po tem seznamu so imeli dvojezične oznake naslednji kraji:

Sodni okraj Šmohor 45, Borovlje 59, Celovec 211, Svinec 5, Podklošter 45, Rožek 78, Beljak 62, Pliberk 94, Dobrli vas 123, Zelezna Kapla 19, Velikovec 143; skupaj 884.

Ob zornjem pregledu je treba upoštevati, da navedeni vir tako kot zakon o dvojezičnih napisih

obdelavi odšteli vse tiste kraje, ki so v tem času sodili k Koroški, danes pa so v Sloveniji ali Italiji. To so predvsem kraji v Mežiški dolini in okolici Jezerskega ter kraji v Kanalski dolini, ki danes sodijo v deželo Furlanijo-Julijsko krajino.

Za drugi vir pa smo vzeli podatke „K. K. Statistische Central-Commission“, ki jih je 28. oktobra 1972 objavil list „Volksuille“. Podatki so izšli pred sedemdesetimi leti in temeljijo na stanju ob popisu prebivalstva leta 1900. Po teh podatkih je bilo na celotnem Koroškem 1131 dvojezično zapisanih krajev. Po posameznih sodnih okrajih se nam je pokazala takale slika:

V sodnem okraju Šmohor je bilo 50 dvojezičnih krajev, v Feldkirchnu 2, v Borovljah 63, v po-

POŠIROKEM SVETU

BEOGRAD. — Medresorna komisija za človekove pravice pri zveznem sekretariatu za zunanje zadeve je pod predsedstvom prof. dr. Brana Jankovića razpravljala o položaju slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem, upoštevaje splošno deklaracijo OZN o človekovih pravicah, mednarodno konvencijo o odpravljanju karkršnihkoli oblik rasne diskriminacije in druge temeljne dokumente OZN o človekovih pravicah. Komisija je morala žal ugotoviti vrsto kršitev človekovih pravic v skladu s temi dokumenti, precej pa se je tudi poslabšal položaj te manjšine.

LIUBLJANA. — Predstavniki deželnega odbora avstrijskega Rdečega križa za Stajersko in predstavniki republiškega odbora Rdečega križa Slovenije so podpisali dogovor o medsebojni pomoči v primeru naravnih in drugih nesreč. Bistvo dogovora je v tem, da si obe strani vzajemno pomagata, kadar bi to bilo potrebno. Pomoč zajema med drugim medsebojno menjavo strokovnega osebja, pa tudi materialno pomoč. Rdeči križ Jugoslavije pa je avstrijskemu generalnemu konzulu v Ljubljani dr. Heinrichu Riesenfeldu podelil zlati znak priznanja, in sicer za njegove zasluge pri razvijanju sodelovanja med organizacijama Rdečega križa Avstrije in Jugoslavije, še posebej pri organiziranju humane akcije z naslovom „Sončni vlah“.

WASHINGTON. — Predstavniški dom ameriškega kongresa je z veliko večino glasov zavrnil zahtevo predsednika Nixona, da bi njegova vlada del vojaškega proračuna za tekoče finančno leto lahko izkoristila za nadaljevanje vojaških operacij v Kambodži in Laosu. To se je zgodilo prvič, da se je večina poslancev izrekla proti nadaljnjemu bombardiranju v Indokini. Vendar pa to še ne pomeni, da bodo vlado res že s tem prisilili k ustavitvi bombardiranja, kajti obrambno ministrstvo je takoj napovedalo, da bo potrebna sredstva pač dobilo iz drugih virov.

BONN. — Po tridnevni razpravi je zahodnonemški parlament z večino 268 proti 217 glasovom sprejel ratifikacijski zakon o dokončni uveljavitvi sporazuma o temeljnih odnosih med obema nemškima državama. Za ratifikacijo sporazuma so glasovali vsi poslanci obeh vladnih strank — SPD in FDP — ter štirje poslanci opozicijske CDU, ki ne soglašajo z odklonilno politiko svoje stranke. Še bolj je prišla razklanost v vrstah desničarske opozicije do izraza pri glasovanju o pripravljenosti Zahodne Nemčije (in s tem seveda tudi Vzhodne Nemčije) v OZN, kajti za ta zakon se je izreklo 364 poslancev in le 121 jih je glasovalo proti. Višek pa je nesoglasje pri CDU in CSU doseglo z odstopom šefa parlamentarne frakcije Barzla, ki je podal ostavko, ker stranka ni sprejela njegovega predloga, naj krščanski demokrati podpro prošnjo za sprejem Nemčije v OZN. V stranki prevzema pobudo desno krilo, ki bi hotelo krščanske demokrate povesti v neposreden boj zoper politiko sporazumevanja s socialističnimi deželami evropskega vzhoda.

LONDON. — Po podatkih, ki so jih objavili v Belfastu, glavnem mestu severnoirске pokrajine Ulster, je bilo od leta 1969, ko so se začeli prvi spopadi na Severnem Irskem, ubitih 783 ljudi, kakih 8000 oseb pa je bilo poškodovanih. V omenjenem času so na Severnem Irskem podtaknili kakih 3000 bomb in peklenjskih strojev, ki so povzročili milijonsko škodo. Med spopadi je padlo tudi več kot 200 vojakov in policistov.

BEOGRAD. — Na povabilo predsednika zveznega izvršnega sveta SFRJ Džemala Bijedića bo predsednica indijske vlade Indira Gandhi obiskala Jugoslavijo, kjer bo na uradnem in prijateljskem obisku v času od 15. do 17. junija. Med njenim bivanjem v Jugoslaviji bo predsednico indijske vlade sprejel tudi predsednik republike Josip Broz Tito.

VATIKAN. — Papež Pavel VI. je sprejel delegacijo začasne revolucionarne vlade Južnega Vietnama, v kateri sta bila vodja delegacije na pariških političnih pogovorih minister Van Hieu in dr. Le Van Loc. Oba vietnamska predstavnika sta papeža seznanila z vrsto vprašanj, ki se nanašajo na pomiritev, problem političnih jetnikov ter bodočo politično in versko ureditev Južnega Vietnama v duhu pariškega sporazuma.

CHICAGO. — V Chicagu so zgradili najvišjo stavbo na svetu. Visoka je 443 m in je torej za 31 metrov in 69 centimetrov višja kot središče za svetovno trgovino v New Yorku, ki je doslej veljalo za najvišjo zgradbo na svetu. Empire State Building, ki je dolgo nosil svetovni rekord, je s tem „zdrknil“ na tretje mesto. Torej je razumljivo, da so v New Yorku precej hudi na Chicago. Pravijo, da taka vas, kot je Chicago, že ne bo imela najvišje stavbe na svetu, zato bodo v New Yorku zgradili še višjo.

Oživljanje neonacizma na Koroškem

pomeni izzivanje celotne demokratične Evrope

Izvršni svet Slovenije se je seznanil z informacijo o revanšističnem zborovanju v Pliberku. Izrazil je svoje globoko ogorčenje sprito te provokacije, ki je bila organizirana na predvečer obletnice zmage nad nacizmom. Zborovanje je pomenilo odkrit napad zoper protifašistično borbo, zoper mirno sožitje narodov in narodnosti v tem delu sveta, zoper izpolnjevanje državne pogodbe o vzpostavljanju neodvisne in demokratične Avstrije ter zoper dobre sosedske odnose med Jugoslavijo in Avstrijo.

Republiški izvršni svet z zaskrbljenostjo ugotavlja, da avstrijske oblasti, kljub izrecnim opozorilom jugoslovanske vlade, niso to preprečile, čeprav jih na to obvezujejo jasna določila državne pogodbe in večkrat izražena pripravljenost za razvijanje prijateljskega sodelovanja med obema državama.

Tako je rečeno v uradnem sporočilu o seji, na kateri je izvršni svet Slovenije prejšnji teden razpravljaval o nedavni nemškonalistični prireditvi v Pliberku, kjer so na tamkajšnjem „Grenzlandheimu“ odkrili ploščo „v spomin na odvlečene in umorjene“.

Na pliberško provokacijo nemških šovinistov in sploh na zopetno oživljanje neonacizma na Koroškem je spomnil tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ko je minulo soboto v navzočnosti najvišjih predstavnikov slovenskega političnega življenja govoril na zaključni slovesnosti tradicionalnega pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“. Spomnil se je junaškega narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda in dejal, da je takrat Ljubljana kljub žici, bunkerjem, minam in mitralješkimi gnezdami „ostala središče vstaje, neprekinjeno povezana prek tisočerih nočnih partizanskih in kufarskih stez s celotnim slovenskim osvobodilnim gibanjem do zadnjih beneških in koroških zaselkov“.

V svojem govoru je predsednik Ribičič omenil, da so se leta 1945 prav na Koroškem že teden dni po koncu vojne bili zagrizeni boji in da je šele 15. maja, po poslednji veliki partizanski zmagi ob Dravi, celotna izmučena domovina zadihala sproščeno. Skrivnost za tako trdovratno vztrajanje že poražene fašistične soldateske in domačih izdajalcev v boju proti nastajanju in krepitvi nove jugoslovanske države je v tem, da se partizani niso borili samo proti fašizmu, pač pa tudi proti imperializmu, zato da bi bili narodi Jugoslavije suvereni in neodvisni.

Prav tako pa je predsednik Ribičič opozoril na nevarno razraščanje

zaskrbljenosti zaradi obnašanja novih nacistov, kajti volk menja dlako, svoje npravi pa ne, pač pa nas skrbi popuščanje državnih organov in otopenost demokratičnih sil v teh državah, ki dovoljujejo takšno šovinistično izzivanje, kakršno je bilo nedavno v Pliberku, ter netenje mržnje med narodi in državami.

Zelo obširno so pliberško provokacijo komentirali vodilni jugoslovanski listi, ki so posebno ostro kritizirali zadržanje avstrijskih oblasti, ker niso hotele ali niso bile sposobne preprečiti to „očitno neonacistično izzivanje“. Poudarjeno je bilo, da gre pri zadnjih dogodkih na Koroškem in sploh v Avstriji za resen in nevaren simptom, za strašilo iz preteklosti, ki si zelo trdovratno in načrtno prizadeva za zopetno oživitev ideologije in prakse nacizma. Zato je čas, da se na Dunaju nad tem resno zamislijo, zlasti ker popustljivost napram tistim, ki pridigajo celo rasno nestrpnost in ideologijo nacističnega nasilja, ne ogroža samo jugoslovansko-avstrijske odnose, marveč izziva celotno Evropo.

nje fašizma v Evropi in po svetu, na oživljanje in vzklikanje cele vrste terorističnih organizacij, ki usmerjajo svoje nasilne akcije v službi najbolj mračnih in nazadnjaških sil proti socialistični Jugoslaviji, pa tudi drugim demokratičnim silam in vladam, proti vsem, ki se borijo za sodelovanje, za varnost in mir v Evropi in v svetu. „Nič ne boljši kot mi partizani in aktivisti zaskrbljeni zaradi teh pojavov,“ je poudaril, „saj ogrožajo našo svobodo in pridobitve narodnoosvobodilnega boja Slovencev v zamejstvu, zlasti na Koroškem. Nismo

Celje bo tudi letos prizorišče tradicionalnega festivala mladinskih pevskih zborov. Da gre pri tej prireditvi res za tradicijo, pove dejstvo, da bo to jubilejni 10. festival. Prirejen bo pod geslom „Jugoslavija poje“, saj bo na njem sodelovalo kar 52 zborov s skupno 3150 pevskami in pevci iz Slovenije in ostale Jugoslavije, pa tudi iz nekaterih drugih držav. Trajal bo od 31. maja do 3. junija.

Jubilejni 10. mladinski pevski festival v Celju se bo začel 31. maja, ko bo najprej otvoritev mednarodne razstave mladinske glasbene literature, potem pa slavnostni koncert, na katerem bo sodelovalo 6 najboljših zborov iz Slovenije in sicer iz Celja, Komene, Solkana in Velenja. V okviru festivala bodo štirje zvezni tekmovalni koncerti, kjer bo nastopilo skupno 22 zborov, od tega 9 iz Slovenije (Celje, Kranj, Sežana, Senovo, Maribor in Velenje) in 12 iz drugih jugoslovanskih republik (Beograd, Zagreb, Novi Sad, Kotor, Titograd, Sarajevo, Niš, Bitola, Ohrid in Zrenjanin), medtem ko bo zamejske Slovence tokrat zastopal zbor slovenske gimnazije v Celovcu, ki se je že v zadnjih letih z uspehom predstavil na festivalu v Celju.

V soboto 2. junija bo dopoldne koncertna matineja, pri kateri bodo sodelovali deklinski zbor Segedin, mešani mladinski zbor slovenske gimnazije iz Celovca, komorni zbor glasbene gimnazije z Dunaja ter mladinski zbori

iz Beograda, Bitole in Niša. V nedeljo 3. junija pa bo ob 10. uri dopoldne na Muzejskem trgu množični koncert združenih mladinskih zborov osnovnih šol Celje, Dobrna, Polule, Rimske Toplice, Spodnja Hudinja, Šempeter, Šmarje pri Jelšah, Štore, Vojnik, Vinska gora, Zreče in Zalec.

Festival vključuje tudi mednarodno tekmovanje predmetniških zborov, kjer se bodo predstavili zbori iz Češkoslovaške, Romunije, Bolgarije, Nemške demokratične republike, Francije in Nizozemske, pridružila pa se jim bosta še 2 jugoslovanska zbora, ki bosta izbrana na tekmovanju. Izven konkurence pa bodo sodelovali še zbori iz Italije, Madžarske in Avstrije. Festival se bo končal z zaključnim koncertom najboljših zborov ter s podelitvijo festivalskih plaket, odličij in nagrad.

Z namenom, da se z dosežki mladinske pevske kulture spoznajo na širšem področju, bodo vzporedno s koncerti v Celju priredili nastope mladinskih pevskih zborov tudi v številnih drugih krajih v Sloveniji in ostalih jugoslovanskih republikah. Poleg tega pa bo v času festivala v Celju še posvetovanje glasbenih pedagogov.

Vsakoletni festival v Celju je v pravem pomenu besede manifestacija mladinske zborovske pesmi — mednarodno srečanje pojoče mladine. Kot tak služi festival medsebojnemu spoznavanju, zblizevanju in tekmovanju mladih pevcev ter prikazuje dosežke mladinskega zborstva in mladinske pesmi doma in v svetu.

Mladinski pevski festival

ob udeležbi 52 zborov s 3150 pevci

V A B I L O
SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu pristočno vabi na

šolsko akademijo

ki bo v nedeljo, dne 27. maja 1973, ob 14.30 uri v Delavski zbornici (Arbeiterkammer) v Celovcu.

Proslavili bomo 10-letnico prve mature na slovenski gimnaziji. Na sporedu bodo pevske in glasbene točke, recitacije in ljudski plesi. Svetujemo in prosimo, da si vstopnice pravočasno preskrbite v pisarni Zvezne gimnazije za Slovence.

Ravnateljstvo

Predstave slovenskih filmov

navdušile stare in mlade gledalce

V letošnji pomladi se vrstijo številne kulturno-prosvetne prireditve po vsem dvojezičnem ozemlju Koroške, kar je brez dvoma tudi najboljši odgovor tistim, ki vedno spet kričijo, da koroških Slovencev ni več.

Tu ne bomo podrobno naštevati, za koliko in kakšne prireditve pri tem gre. Omeniti hočemo le eno: Slovenska prosvetna zveza je — kakor znano — ljubiteljem slovenske filmske umetnosti spet enkrat omogočila, da so v raznih naših krajih lahko obiskali slovensko filmsko predstavo. S tem je uspešno nadaljevala tudi s to obliko kultur-

nega izživljanja našega ljudstva.

Tokrat je SPZ nekaterim kinematografom na Koroškem posredovala slovenski mladinski film „Srečno Kekec“, ki ga je slovensko filmsko podjetje Viba film posnelo v barvah po znani povesti Josipa Vandota. V tem filmu ima glavni junak Kekec opraviti s Petro, ki strši v hribih. Toda korajžni Kekec jo kmalu užene in vlije poguma tudi strahopetnemu Rožletu in žalostni Mojci. Poleg napetih prizorov vidimo v filmu še mnogo prekrasnih planinskih motivov s področja Julijskih Alp. Film ni privlačil le mlade gledalce, marveč je povsem navdušil tudi mnoge starejše obiskovalce, ki so se prav tako prijetno zabavali ob zgodbi in junaštvih Kekca in njegovih prijateljev ter uživali ob lepotah slovenskega planinskega sveta.

Zanimiv je bil tudi predfilm z naslovom „Portret meniha“, v katerem je predstavljen prejšnji prior znane kartuzije Pleterje dr. J. E. Leopold-Lavov. Film so posneli ob 90-letnici tega meniha, ki je svoje življenje posvetil znanosti ob strogem redu kartuzijancev. Pleterski samostan pa je odigral pomembno vlogo tudi med zadnjo vojno, ko je nudil zavetje in podporo partizanskim borcem. Zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem so Nemci priorja dr. Leopolda obsojili na smrt in ga je rešilo le njegovo visoko dostojanstvo.

Filmske predstave so bile vsekar lep kulturni užitek za mlade in stare obiskovalce od Čajne, St. Jakoba in Bistrice v Rožu preko Celovca (za dijaško mladino) do Globasnice in Zelezne Kaple. Zato bo SPZ tudi v prihodnje skrbela, da bodo ljubitelji slovenske filmske umetnosti večkrat lahko videli slovenske filme.

TO NE SVETINA

177

UKANA

DRUGA KNJIGA

Nekateri že govorijo: „Podgane zapuščajo potapljaljočo se ladjo.“ Klavni so pojavi nerazumevanja in panike. Ne razumem, zakaj nekateri naši vodilni spravljajo svoje družine v bolnice in lazarete, ter tako odpirajo prostor našim bolnikom in ranjencem. To je žalosten znak, kako so vodilni oficirji demoralizirani. To vzbuja vtis, da izgubljajo živce in glavo. Sovražnik pa to izrablja in nam škoduje.

Ponovno vas opozarjam, da je fuhrer vedno govoril: „Vojno dobi tisti, ki ima boljše živce.“ Naj vam to objasnim s primerom.

Nekdo si je zgradil lepo, veliko hišo in jo zavaroval za požar. Če bi mu hiša zgorela, bi morala zavarovalnica izpolniti obveznost. Vprašam vas: Ali naj lastnik hiše, ki ima hišo zavarovano proti požaru, hišo zapusti še preden začne goreti, samo zato, ker je možno, da bo nekoč pogorela, se je krhko nasmešnil general tej svoji domisljici in nadaljeval s prejšnjo ostrino:

Nikoli ne začnem stvari, ne da bi jo temeljito pripravil. Imamo dovolj izkušenj, plačanih z žrtvami. Mnogo življenj in materialnih sredstev lahko prihranimo s pravočasnim ukrepom. Zavedajte se, da se vse, kar predvidevamo, lahko tudi prepreči, in nič ni bolj škodljivega, kot uspavati se. Angleži, Američani in Rusi, ki se borijo z orožjem proti nam, dobro vedo, da če ne porazijo Nemčije v najkrajšem času, izgubijo vojno. Ne izdajam nobene vojne skrivnosti, če vam povem, da pripravljamo strahovito vojno orožja. Orožja, pred katerimi se bo svet zgrozil in padel pred nami na kolena. Da pa jih bomo izgotovili, moramo

dobiti tekmo s časom. Uporabili jih bomo v najugodnejšem trenutku. Dolgo smo tolkli sovražnika in mu zadajali poraze. Medtem se je sovražnik razvil in mobiliziral vse svoje energije. Pripravil je ogromne količine orožja, ki mu samo trenutno nismo kos. Zato bodite pripravljeni, da se bomo še umikali. Umaknili se bomo do Siegfriedove linije, na jugu do italijanskih Alp, in morda bomo zapustili celo nekatere dele Balkana. Vedite, da s tem, ko spraznujemo prostor, pridobivamo čas. Zavedajte se, da se umikamo načrtno. Dokler ni vojne na naših mejah, smo lahko brez skrbi. Tudi če Angleži prodrejo do Rena — čez reko ne bodo prišli Sovjeti, ki dnevno jurišajo na naše utrjene linije, se bodo ustavili. Stabilizirali bomo fronto.

Mi v našem prostoru lahko obvladujemo vstajo nasprotnika in revolucijo. Imamo dovolj sil, da zavremo tudi zračni desant. Ker sovražnik ne more izkrcati težkih tankov, ne bo prodril v globino naše obrambe.

Kajpak, v glavah nekaterih fantazistov so te reči drugačne. Jaz dobro vem, kaj se govori med vami, kdo širi alarmantne vesti in kdo je demoraliziran. Z nekaterimi smo že opravili, z drugimi pa še bomo. To so medli ljudje, ki ne verujejo v nemškega vojaka, pa tudi ne v Nemčijo in vase. Spomnite se, kaj nam je fuhrer dolga leta govoril. Ali mislite, da je naše gibanje preraslo vse in postalo veliko, ker bojazljivci in omahljivci niso verovali v vodjo? Gibanje je zmagovalo, ker so borci kljub najhujšim porazom fanatično zaupali vodji, in to v času, ko je kazalo, da bo vse skupaj pokopala katastrofa.

Bodite prepričani, da vera prestavlja gore. Mi moramo verovati v svoj narod, ker je to najboljši narod. Mi moramo verovati v svoj narod, ker ta narod želi sveto dobro in lahko vzpostavi red. Mi moramo verovati v svoj narod, ker ima najboljšega vodjo, kar se jih je rodilo v zgodovini človeštva.

General je vpil, kot bi tolkel s topovi, oči so mu vročično žarele in visoko čelo so mu pokrile kapljice potu. Zbor ga je zamaknjeno in vdano poslušal. Dvignil je ko-

zarec z vodo, napravil nekaj požirkov in nadaljeval rezko, kot bi narekoval svoji tajnici:

„Zahtevam, da izvedete ukaze, ki jih boste dobili v nekaj dneh, ne da bi sejali še večji nemir med prebivalstvom. Razmere zahtevajo, da ste previdni pri uporabi sile. Delujte s prepričevanjem. Najostreje pa udarite po defetizmu v lastnih vrstah.“

Totalna vojna zahteva totalno prizadevanje vseh. Na splošno se premalo dela. Za vse štabe odredim deseturni delavnik. Poleg tega bom zmanjšal štabe in ustanove. Domov naj se vrnejo tudi vse družine esesovcev in civilisti, ker nimajo kaj iskati v bojnem območju. Zahtevam večjo službeno odgovornost in borbenost. Ugotovil sem mlačnost. Neredki so pobegi zapornikov, skratka, strogost je popustila. Tudi vojna poročila so lažna. Ponovno grajam vsa pretilavanja pa preveliko porabo municije in goriva.“

General je dvignil oči od papirja — sveta jeza je vžigala njegove besede. Wolf se je zbal, da bo — kot po navadi — preveč vzplamtel in začel pretiravati. Večkrat se je prelevil iz generala v kaplarja in jim zmetal v obraz vse drobne napake in napakice, ki so mu bile prišle na uho.

Ko je izstrelil po njih vso kritiko za štabe in operativne enote, mu je zmanjkalo sape. Stegnil je roko po čaši z vodo, se oddejal in dejal strpno:

„Oprostite mi, moral sem biti oster, in zavedajte se, da bom vsak dan ostrejši. Smo sredi največjega spopada vseh časov. Ves svet je proti nam in nas hoče uničiti. Malodušni narodi so drago plačali svojo izdajo, ko so mislili, da lahko pravočasno skočijo iz drvečega Evropa-ekspresa. Ne verjemite, da bodo Anglo-Američani pustili narodom živeti. Ti ljudje se ženejo samo za svoj pogoltni imperializem. Sovjeti pa za svetovno revolucijo. Mi smo odvisni samo od svojih energij! Poročilo naše zmage je vera v našega fuhrerja, v narod. Svoje misli naj zaključim z Goethejevim izrekom:

„Nikoli ne sme človek in ne narod misliti, da je prišel konec. Izgubo posesti lahko nadoknadimo. Za druge izgu-

„Naša odkupnina za boljšo bodočnost je visoka“

Dne 8. maja je bila na kraju nacističnega morišča v dunajskem deželnem sodišču posebna komemoracija za žrtve fašizma, na kateri je govoril tudi predstavnik Kluba slovenskih študentov na Dunaju. Njegov govor objavljamo v celoti. Iskali so življenje in našli smrt. V dejavnem hrepenenju po svobodi, polnem, avtentičnem življenju, nacionalno in socialno pravičnem, so tvegali vse, tudi svoje osebno življenje. V današnji trezni odmaknjenosti čez tri desetletja se ne moremo dovolj načuditi, kje so naši ljudje črpali pogum in požrtvovalnost, da kljub najkrutejšemu nasilju niso klonili: partizani, kurirji, teren-ski delavci in člani osvobodilnega gibanja, podporniki in simpatizerji.

Aprila 1942 je zajel vso slovensko Koroško veliki izselitveni val, vendar že nekaj tednov nato se formirajo prve koroške partizanske enote in politično delo Osvobodilne fronte je že zajelo nad 200 ljudi na kapelskem in obirskem področju. Novembra 1942 so nacistične oblasti aretirale okoli sto domačinov iz krajev pod Peco, Obirjem in Košuto, med Železno Kaplo in Borovljami — gozdne delavce, kmete in posle, obrtnike in uslužbence. „Wir müssen einmal endgültig

Schluf machen mit euch Slowenen“, je bilo geslo. V krvi so hotele nacistične oblasti zadušiti široke, po vsej južni Koroški razsejane kali odpora in začetke osvobodilnega gibanja. Trinajst izmed teh aretiranih je bilo obsojenih na smrt, drugi so dobili po več let ječe.

Računi nacifašistov pa niso in niso šli v klasje: že prve tedne po črnem aprilu 1943 se razširi osvobodilno gibanje iz gorskih predelov v široko podjunsko ravnino tja do Drave. O hudi zaskrbljenosti na-

cističnih oblasti priča zaupna okrožnica Kreisleiterja NSDAP v Velikovicu, ki jo je 20. maja 1943 poslal vsem nacističnim voditeljem — Ortsgruppenleiterjem.

To je bil trd, neizprosni in nenak boj z materialno in številčno premočnim sovražnikom. Prispevek koroških Slovencev v boju antifašističnih sil evropskih narodov za zmago nad nacifašistično Nemčijo je velik, naša odkupnina za boljšo bodočnost je visoka. To nam lahko ponazorijo podatki iz majhne občine Bela pri Železni Kapli: nad štirimi osebami je bila izvršena smrtna obsodba, sedemnajst oseb je Volkgericht obsodil na težko ječo, štirinajst oseb je bilo odpeljanih v uničevalna taborišča, od katerih se štirideset oseb ni več vrnilo; policija je ustrelila šestnajst oseb, od teh sedem otrok; izseljenih je bilo petdeset oseb. Skupno število žrtev nacističnega režima med civilnim prebivalstvom te občine obsega 151 oseb; v to število pa niso vključene osebe, ki jih je gestapo zaprla za krajši ali daljši čas.

Krut je bil davek, dragocena je bila odkupnina, pomemben pa je bil prispevek slovenske Koroške v antifašističnem boju. VII. člen državne pogodbe, naša magna charta nacionalnih pravic, se nam ni utrnila kakor zvezda z milega neba. Velesile, ki so spet mimo nas urejale po letu 1945 povojno Evropo, so morale vsaj s VII. členom državne pogodbe potrditi in priznati demokratične pravice slovenskega ljudstva na Koroškem. Te drago odplačane, v mukah in smrti pribojevane naravne demokratične pravice nam skušajo šovinistične sile s pripuščanjem avstrijskih in koroških oblasti spet odvzeti, zvodeneti, obrniti v njih nasprotje. Ne bomo dopuščali te frivolne igre avstrijskih vlad z našimi v državni pogodbi in ustavi zasidranimi pravicami, na katerih dosledno izvedbo čakamo že 18 let! V strnjeni vrsti nadaljujemo naš skupen boj in tistih, ki so pred tridesetimi leti omahnili v smrt na tem mestu pod giljotino. Samo z današnjim prilikam in razmeram ustreznim bojem in delom moremo danes dostojno obhajati spomin selsko-kapelskih žrtev.

Slovensko prosvetno društvo

„Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na

KONCERT

v soboto 19. maja 1973 ob 20.30 uri pri Voglu v Št. Pri-možu.

Poje mešani pevski zbor „Kra-ka“ iz Novega mesta pod vodstvom Radovana Gobca. Prijatelji lepe slovenske pesmi prisrčno vabljeni!

Odbor

Predavanje o koroških Slovencih

Minulo soboto zvečer je podpredsednik ZSO vladni svetnik dr. Pavel Apovnik na povabilo pomurskega medobčinskega sveta SZDL predaval v Murski Soboti o položaju Slovencev na Koroškem.

Dr. Apovnik je udeležence seznanil z določili avstrijske ustave in državne pogodbe, ki zagotavljajo narodnostni obstoj koroških Slovencev in uresničenje njihovih osnovnih pravic. Predavatelj je poudaril, da so napore koroških Slovencev in pomoč matične države učinkoviti činitelj pri reševanju odprtih vprašanj slovenskega življa na Koroškem.

Predavanje je bilo dobro obiskano in je vzbudilo pri tamošnjem prebivalstvu veliko zanimanje za slovenski narodnostni problem na Koroškem, kar prepričljivo dokazuje dejstvo, da Slovenci v matični deželi budno spremljajo dogodke na Koroškem in želijo čimprej rešitev iz mučnega položaja, v katerega so koroški nacionalisti zapeljali Avstrijo.

„Zarja“ gostovala na Jezerskem

Tokrat se iz Železne Kaple oglašamo bolj pozno. To pa ne pomeni, da smo površni, le dela imamo preveč. Tisti, ki vsaj malo zasleduje delo našega društva, ve, da imamo skoraj vsak teden kakšno prireditev, bodisi lastno ali kakšno gostovanje. Prihodnjo soboto na primer bosta naš pevski zbor in folklorna skupina šla gostovat v Maribor. Prejšnjo soboto, 28. aprila, pa sta bila v gosteh pri sosednjem društvu na Jezerskem, in sicer v okviru sodelovanja med občinama Kranj in Železna Kapla-Bela.

Kot znano, so bili taki kulturni stiki med sosednjima občinama vzpostavljeni že pred leti in se je odvijalo že nešteto srečanj tu in onstran meje. Tudi naše društvo je že dostikrat predstavljalo našo občino med našimi brati onstran meje. Tako je bilo tudi pri zadnjem gostovanju na Jezerskem, zato je na tem mestu treba poudariti, da so stiki med občinama še živi, čeprav marsikdo želi, da jih ne bi bilo več. Lanskoletni dogodki so to potrdili. Toda naših predstavnikov v občini to ni motilo in jim je politika dobrega sosedstva in mirnega sožitja pripadnikov obeh narodnosti v občini bolj važna.

Da je to prava pot, je pokazal številni obisk, s katerim so pevski zbor in folklorno skupino počastili prebivalci na Jezerskem. Pravilnost take politike pa so potrdili tudi predstav-

niki obeh občin, ki so na tem koncertu spregovorili pozdravne besede. V imenu kranjske občine je spregovoril Jože Piskernik, ki je hkrati tudi predsednik Kulturno prosvetnega društva na Jezerskem, v imenu kapelske občine pa kulturni referent naš pesnik Valentin Polanšek. V imenu SPD „Zarja“ pa je pozdravil predsednik Peter Kuhar.

Pod vodstvom Jožkota Wrulicha je pevski zbor izvajal isti spored, s katerim je pred nedavnim nastopil v Železni Kapli. Tudi folklorna skupina je tam pokazala, kaj se je v minulem času priučila novega. Skratka, s sporedom so tako pevci kot folkloristi bili deležni toplega sprejema in so dostojno predstavili del kulturnega ustvarjanja v občini Železna Kapla-Bela.

Poleg gostovanja v Mariboru imajo naši pevci in folkloristi v načrtu še več gostovanj doma in v Sloveniji.

Žitara vas

Pri občinskih volitvah 25. marca letos je naša lista Občinske skupnosti dosegla tri mandate. Ko so bile v minulem mesecu pri nas volitve za župana, je bil ponovno izvoljen Michael Posod (SPO); za prvega podžupana je bil izvoljen Friderik Tschernernjak (SPO), za drugega Andrej Jernej (OVP) in za tretjega Wilhelm Tonitz (SPO). Poleg omenjenih je v občinsko predstojništvo prišel tudi zastopnik Občinske skupnosti, ki je tako dosegla svoj v predvolilnem boju zadani cilj.

Izvoljeni mandatarji Občinske skupnosti — Martin Hribnik, Jožef Urh in Joža Golavčnik — se vsem volivkam in volivcem, ki so jim pri občinskih volitvah izkazali svoje zaupanje, iskreno zahvaljujejo in zagotavljajo, da bodo po najboljših močeh zastopali njihove težnje.

Farna mladina Št. Lipš vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 20. maja 1973 ob 9. uri dopoldne po sveti maši v farni dvorani v Št. Lipšu.

Na sporedu dve igri, deklamacije in pesmi.

Prisrčno vabljeni!

Materinski dan v Bilčovsu

Minulo nedeljo je domače prosvetno društvo povabilo naše matere in vse one, ki jih radi imajo, na proslavo v čast našim dragim mamam. Do zadnjega kotička napolnjena dvorana je prisluhnila besedam predsednika SPD „Bilka“ Ruperta Reichmanna, ki je pozdravil vse navzoče, prav posebno pa naše mame, ki so se v velikem številu odzvale povabilu. V pozdrav našim žrtvenicam za narodno ohranitev je zadonela pesem moškega zbora pod vodstvom Valentina Kapusa.

Preudarne pozdravne besede je v imenu bilčovske zavedne mladine spregovorila dijakinja 7. razreda slovenske gimnazije v Celovcu Katarina Ogris. Nato se je zvrstilo 24 deklamacij naših najmlajših, večinoma starih od šest do deset let. Sledil je dobro pripravljen govor domačega župnika Leopolda Kassla. S pesmimi ob spremljavi kitare sta zelo lepo nastopili Gelica Ogris-Martič in Milica Gasser, dijakinja tretjega oziroma drugega razreda slovenske gimnazije.

Nato so sledili trije krajši nastopi šolarjev domače ljudske šole s sledečimi prispevki: „Prodaja jajc na trgu“, s Kristijano Krusič in Hajnžkom Gasserjem; „Venec živih rožic“, pri tej igrici je sodelovalo 11 deklet in fantov; ter igrica „Palčki v zlatih čer-rah“, pri kateri je prav tako sodelovalo 10 šolarjev. Vsi nastopi so bili zelo dobro pripravljeni in naši mladi igralci so pokazali, da slovenske odrske dejavnosti pri nas še ne bo tako hitro konec.

Glavno odgovornost za materinski dan oziroma za prireditev je imel naš aktivni 75 let stari Janko Ogris starejši, kateremu gre prisrčna zahvala za uspešni potek prireditve. Zahvala pa velja seveda tudi požrtvovalni Moniki Gasser, ki je priskrbela in izdelala šiviljske potrebščine, ter vsem, ki so kakorkoli na prireditvi sodelovali. Zbrano občinstvo se je zelo pohvalno izrazilo nad uspešno mladinsko prireditvijo, kar nam upravičeno daje upanje, da naš rod na Koroškem še ne bo izumrl.

so mu zdravniki priporočali strog mir, je dal poklicati majorja Wolfa, človeka, ki ga bo razumel v urah dvomov in ga s svojim optimizmom dvigal iz hude krize, v katero je zlezal kot plaz, ki se utrga z gore.

Celo major Wolf je težko skril presenečenje, ko je zagledal generala tako spremenjenega v belih rjuhah na železni postelji s kartonom diagnoze in krivuljastim diagramom temperature.

Bledo siva koža je mlahavo visela na ličnicah, pod očmi, ki so se z rahlim smehljajem zadrževale vanj, pa so temneli kolobarji, med katerimi se je dvigal šiljast nos.

„Gospod general! Kdo bi si mislil, da bi se vam lahko primerilo kaj takšnega... Niso me pustili k vam. Dan za dnem sem sitnaril,“ je rekel Wolf in mu ves ginjen segel v roko.

„Naglejte se me, Helmut. Kaj so lopovi napravili iz človeka...“

Povabil ga je, naj sede k postelji. Šepetaje je govoril: „Čakal sem vas tako težko kot še nikoli. Samo vam bom zaupal, kar mi je v urah nespečnosti in v vročici prišlo na misel. Človek bi pobesnel ob nemoči...“

General je pomolčal in se nezaupljivo ozrl po sobi in k oknu.

„Helmut, govoriva tiho,“ je položil prst na usta. „Poglejte pred vrata, če kdo slučajno ne prisluškuje, in zaprite okno.“

Šele ko je major ustregel generalovi želji, mu je le-ta šepetaje zaupal:

„Helmut, zastupili so me. Satani!“

„Gospod general, saj to vendar ni mogoče... Saj ste se vendar pazili, ker ste računali na to.“

„Na žalost, Helmut... Takrat ko bi se moral paziti najbolj, sem se pazil najmanj. Ali veste, kaj pomeni to, da so me prav zdaj, ko se že jutri lahko pojavijo ladje ob obali in padala nad gorovjem, položili kot dojenčka v posteljo? Predstavljajte si zmedo, ki lahko nastane. Jaz sem edini, ki poznam vse niti in vijake. Dve leti sem gradil

obrambni sistem. Zdaj pa naj gledam s hlačami za petami, kako nas bodo pobijali partizani in podili Anglosasi.“

Major je potarnal z njim in poslušal, kaj vse so mu povedali zdravniki. Vedel je, da je generala več let mučil občutek, da bo zastrupljen. Dolgo se je teoretično ukvarjal s strategijo kemične in biološke vojne, in mnogo večerov sta se pogovarjala o tem. Posledica njegovih predvidevanj pa je kot bumerang udarila v njegovo varnost. S stališčem, da se je v spopadu najprej treba živeti v dušo in položaj nasprotnika, sta razglabljala, kaj pomeni uničiti poveljujočega generala in kako ga je treba pravočasno spraviti s poti. Bila sta si edina, da ga je zelo težko ustreliti; nekoliko lažje bi ga bilo uničiti z mino presenečenja, še lažje bi ga zastrupili, najlažje in celo brez posledic pa bi ga najbližji okužili z virusi hude bolezni... Odstraniti generala za daljši čas pa je bolj nevarna reč, kakor ubiti ga.

Glede na to možnost je imel general svojega kuharja, ki je vsak dan najprej sam pokusil, kar je skuhal. General je bil alergičen na prah in na umazanijo. Njegov kuhar in sluga sta morala po desetkrat v klet, preden se jima je posrečilo postreči generalu s pomarančami ali jabolki, ki so mu bila všeč. Zavoljo čistoče pa je adjutant skoraj prišel ob živce in je minilo leto dni, preden ga je general spodil na vzhodno fronto, ker bi se bil sicer obesil.

„Helmut, v vaših rokah sem. Pred nekaj dnevi, ko sem vas spravil iz vode, mi niti na misel ni prišlo, kako kmalu vas bom potreboval. Vam bom zaupal tajno preiskavo in mojo varnost v tej bolnišnici, dokler me ne bodo odpeljali v raj.“

„Hvala za zaupanje, gospod general. Za vas bom storil vse, kar bo mogoče. Mislim, da je najvažnejše, da vas obkrožim z zanesljivimi ljudmi.“

„Prav imate. Računal sem na to. Pretipljite čim širši krog in ugotovite, kdo bi mi lahko kakorkoli škodoval. Zdaj sem pomirjen, mi je že bolje,“ je dejal general in ga zadovoljno potrepal s koščeno roko.

Potem sta se spustila v domneve, da bi poiskala sledi, ki bi Wolfa vodile v preiskavi.

be nas potolaži čas. Samo eno zlo je neozdravljivo — če narod sam dvigne roke od sebe.“

Generalovo delovno vnetje je nepričakovano pretrgala bolezen. Že nekaj dni je ležal v lazaretu. Moral se je sprijazniti z mirovanjem. Odrezan od sveta in dogajanja se je po dolgih letih vijugave poti naporov znašel naposled sam pred seboj. Ni bil ranjen, da bi lahko užival ob mukah zaradi prelite krvi za domovino. Napadla ga je zahrbtna infekcija, katere se je vedno bal, še več, celo predvideval jo je in se na vse načine varoval pred njo.

Zdravniki so mu dodelili lepo, generalu primerno sobico z razgledom na kos modrega neba nad obrobjem gozda, kar je pomenilo sredi sivine mestnih ulic pravo razkošje in tolažbo za njegovega občutljivega duha. Poskrbeli so za arijska, lepo oblikovana dekleta, ki so se kot strežnice urno sukale okoli njega in mu bile vsak čas na voljo. Tudi visokih, plavalasih esesovcev s padalskimi avtomati ni manjkalo: dobro so ga zastražili in zavarovali — za vsak primer...

Njegovo zdravstveno stanje je bilo slabo. Dajala ga je vročica in nič mu ni teknilo. Vse, kar je hotel, so mu dali — ko pa so modrooka dekleta postavila jedi predenj, mu niso nič dišale. Kar je na silo pojedel, je izbruhal, ponoči pa se je močno potil, da so ga strežnice po nekajkrat preoblačile. Od nenehnega letanja na potrebo so mu drhte le roke in klecala kolena.

Ker je bil navajen živeti z nenehnim občutkom moči, se je zdaj počutil zelo klavno. Ves nesrečen se je smilil samemu sebi. Zdravnika, ki mu je povedal, da je zbolel za hudo infekcijo paratifusa, bi bil najraje spremenil v prah. Z vročičnimi očmi je zahteval od vseh treh zdravnikov, in sicer od vsakega posebej, da so mu predavali o tej bolezni. Slabi obeti so spremenili njegovo žalost v bes, ki mu je škodil. Podoben je bil zastreljenemu tigru, ki nikakor ne more doumeti, da ni več zmogel nevarnega skoka. Čeprav

Tudi prosvetaši na Radišah so proslavili materinski dan

Minulo nedeljo na materinski dan so bile Radiše vse v soncu. Pomlad se je prikazala v vsej svoji krasoti. Pravo pomlad pa je doživelo tudi kulturno življenje v tem majhnem idiličnem kraju nad Celovcem.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ je priredilo tradicionalno materinsko proslavo. Materam v čast sta zapela najprej domači moški in mešani pevski zbor pod vodstvom Šimena Wrulicha. Naštudiral je štiri pesmi, ki odgovarjajo vsebini tega dneva.

Prisrčen je bil nastop mladih in

Trdaniče - Leopoldsdorf

Prejšnjo soboto 5. majnika je večstična množica pospremila k zadnjemu počitku na pokopališču v Leopoldsdorfu v Nižji Avstriji primarija dr. Jožeta Grafenauerja.

Pokojnik se je rodil pred 64 leti v Trdaničah pri Janahu. Do smrti se ga je držalo ime Janahov Joz. Osem let je obiskoval ljudsko šolo pri Mariji na Zilji, nato pa gimnazijo v Beljaku. Medicino je študiral zelo težkimi pogoji in promoviral na dunajski univerzi. Svoje prvo službeno mesto v beljaški bolnišnici je trajalo samo nekaj mesecev, ker je leta 1938 postal žrtev Maier Kaibitscheve politike in so ga pregnali na Dunaj, kjer je šele po daljšem času dobil namestitev. Po vojni je postal primarij v Korneuburgu. Vsa prizadevanja oziroma prošnje za razpisana mesta v Beljaku, Celovcu in Lienzu so bila zastonj. Koroški odgovorni dejavniki zanj niso imeli dela.

V Jezernici pri Beljaku je imel pripravljen dom za počitek. Na žalost mu je smrt prekrizala njegov načrt. Komaj mesec dni je bil v pokoji. Pripravljali se je ravno na poljudne medicinske oddaje v okviru avstrijske televizije ter je še malo pred smrtjo z odličnim uspehom opravil potrebne izpite. Radi obojlenja se je moral podvreči operaciji, kateri je po treh dneh podlegel.

Dr. Grafenauer zapušča ženo, domačinko izpod Jerberka, hčerko in dva sinova ter brata Hajnka v Trdaničah. Bil je brat že rajnega prof. Frančka Grafenauerja v Ljubljani; univ. prof. Ivan Grafenauer pa je bil njegov stric.

Pokojnega dr. Jožeta Grafenauerja bomo ohranili v lepem spominu, sorodnikom, predvsem ženi in otrokom, pa izrekamo naše globoko sožalje.

najmlajših Radišank in Radišanov, ki jih je naučila in vodila domača učiteljica Neži Povše. Razveselila so nas mlada grla z lepim petjem, ljubke so bile deklamacije, ki so jih podali Anica in Danijel Wrulich, Franci, Walter, Angela Pisjak, Angelika Reszter ter Andrej Lampichler. Kot pravi fant pa se je postavil tudi mali Rudi s pesmijo „Ko sem še majhen bil“.

Lepo je bilo ugotoviti, da ti malčki niso samo doprinesli svoj delež za materinski dan, temveč predvsem to, da nastopajo na istem odru ob prireditvi mladi in najmlajši poleg starejših.

Tokrat se je pojavila na deskah tudi skupina fantov — prvoletno naj bi jih bilo osem, pa eden potem ni mogel nastopiti. Kljub temu je bilo občinstvo presenečeno, kajti to je bil prvi nastop tega zborčka.

Krona dneva pa je bilo petje mešanega pevskega zbora „Angel Besednjak“ iz Maribora pod vodstvom izkušenega dirigenta Iva Vrbaničiča. Spored njihovega nastopa je obsegal umetne in narodne pesmi domačih in tujih skladateljev.

Skladbe Gallusa so navdušile prav tako, kot srbsko kolo, koroške narodne ali druge občuteno podane pesmi. Ubranost in natančnost petja uvršča ta zbor prav gotovo med vrhunske.

Zastopnika Slovenske prosvetne zveze in domačega prosvetnega društva sta izrekla gostom v imenu svojih organizacij prisrčno dobrodoščilo in zahvalo za obisk. Za konec prireditve pa sta spregovorila predsednik zbora Srečko Slavič ter predsednik društva tov. Podkrižnik. V govoru sta poudarila povezanost rojakov v matični deželi z zamejskimi in zlasti s koroškimi Slovenci. Zagotovila sta, da bodo skušali iz Maribora posredovati radiškemu društvu materialno podporo. Glede na to velja iniciatorjem vse priznanje in zahvala.

Ta vreden dan je bil za Radiše pravi kulturni praznik. Prirediteljevala družba brez dvoma nov podvig za nadaljnje živahno in plodno delo na področju kulture ter pri ohranjanju ožje domovine, namreč takšne domovine, kot je bila in je še danes.

Sejem „Alpe-Adria“

zajema vedno širše gospodarsko območje

V nedeljo se bo na ljubljanskem razstavišču končal 12. mednarodni sejem Alpe-Adria, na katerem sodeluje 246 podjetij iz desetih držav Evrope in Amerike.

Prvotno se je gospodarsko sodelovanje pokrajin alpskega in jadranskega območja omejevalo samo na obmejne pokrajine Avstrije, Italije in Jugoslavije. Danes pa je ta prireditel prerasla okvir obmejne sejma, tako da sedaj že sodelujejo na njem razstavljavci iz širšega gospodarskega prostora.

Stari del sejma, ki je bil prej namenjen izključno Avstriji in Italiji, ima letos zasedeno samo še dvorano A in del zunanega prostora. Tam je razstavljeno blago za široko potrošnjo — električni aparati, razni avtomati, televizijski in radijski sprejemniki, avtomobilska oprema, izdelki prehranske industrije, igrače. V prvem nadstropju je kolektivna razstava pokrajine Furlanija-Juljska krajina, v pritličju pa samostojna razstava Instituta za pospeševanje gospodarstva Koroške.

V želji, da bi sejem privabil čimveč potrošnikov, so odgovorni gospodarski dejavniki v razstavnici dvorani B priredili demonstracijo in prodajo orodja in drugih zanimivih predmetov pod geslom „Naredi si sam“. Lepo število podjetij razstavlja ročna, električna, gospodinjstva in vrtna orodja in razne barvne in zaščitne premaze.

V razstavnem prostoru C pa razstavljajo izdelovalci opreme za šport, rekreacijo in turizem. Večji del prostora so zasedli motorni čolni svetovno znanega slovenskega podjetja „Elan“ na Gorenjskem ter najrazličnejše opreme za šport in turizem. Zadnje tri dni sejma pa je na bližnjem Zbiljskem jezeru pri Medvodah demonstracija navadnih in motornih čolnov.

Slovensko prosvetno društvo v Borovljah vabi na

PRIREDITEV LJUDSKIH PLESOV IN STARO KMEČKO OH CET

v nedeljo 3. junija 1973 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trati.

Gostuje folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Žel. Kaple. Ljubitelji narodnih plesov in starih ljudskih običajev prisrčno vabljeni. O d b o r

Bil je povsod tam

kjer je šlo za razreševanje človeških pravic

Že v prejšnji številki našega lista smo poročali o smrti našega koroškega rojaka dr. Josipa Hebeina. Njegovemu življenju in delu je posvetil poseben dopis tudi naš rojak Janko Černut v Ljubljani, ki piše:

Čeprav smo zaskrbljeno pričakovali neizbežen konec življenja, ki ga je usoda namenila našemu uglednemu koroškemu rojaku profesorju dr. Josipu Hebeinu, vendar smo onemeli ob vesti, da je zares za vedno odšel od nas. Hudo bolan je še želel, da ga prepeljejo v Mišlece v Ziljski dolini na Koroškem, tako da bi sklenil svoje življenje tam, kjer mu je tekla zibelka. Sedem dni se je nato še poslavljalo od domače grude in od svojih ljubih Ziljanov, nakar je v miru zaspal in so ga potem 28. aprila položili tiho v najožjem družinskem krogu v domačo zemljo v Šmerčah.

Možato, kakor je vedno živel in delal, je odšel mož, ki je bil vedno in povsod tam, kjer je šlo za razreševanje človeških idealov, za človeške tegobe in za ohranitev narodne bitnosti. Kako bi le bilo mogoče govoriti o vsej njegovi burni življenjski poti in popisati ves opus njegovega dela? Vsega je za zajetno delo in bo gotovo še našlo svojega pisca. Na tem mestu naj se zato pomudimo samo na glavnih postajah njegove življenjske poti, kar bo že dovolj, da spoznamo v njem resnično velikega moža tako po duši, znanju in po njegovih dejanjih.

Še pred zaključkom svojih medicinskih študij je moral v prvi svetovni vojni obleči vojaško suknjo in odriniti na vzhodno bojišče, kjer je prišel v rusko ujetništvo. Kot zaveden Slovenec je takoj našel pot v jugoslovansko legijo, ki se je najprej bojevala v znanih bitkah v Dobruddži,

nato pa se je po prvi odisejdi skozi vso širno Rusijo in Egipt proslavila na solunski fronti. Po končani vojni je takoj odšel v Prago, da zaključi svoj medicinski študij in kjer je našel tudi svojo življenjsko družico Ljudmilo. Služboval je kot zdravnik najprej v Prištini, da se oddolži obveznosti, ki mu jo je naložila jugoslovanska vlada za podeljeno stipendijo.

Po odsluženem roku, ki je izhajal iz te njegove obveznosti, se je za stalno naselil v Ljubljani, kjer je našel pravo mesto za svoje strokovno in znanstveno delovanje. Posvetil se je rentgenologiji, bil potem dolgoletni predstojnik instituta za rentgenologijo in profesor na ljubljanski medicinski fakulteti za to stroko. Njegova velika priljubljenost in spoštovanje, ki ga je užival med svojimi kolegi in študenti ter v širokem krogu prijateljev, znancev in rojakov, je vsekar izrazil za njegov izredno lep odnos do sočloveka in za njegovo neutrudno in požrtvovalno delo, ki ga je opravljal.

Slednjič, a ne nazadnje je treba poudariti še njegovo veliko ljubezen do svojega naroda in še prav posebej do svojih koroških rojakov. Kdo bi preštel vse tiste, ki so se v svojih bolezenskih ali drugih težavah zatekli k njemu za pomoč ali za posredovanje? Vedno so bila njegova vrata odprta vsem in vsakdo je našel v svojih tegobah pri njem razumevanje in pomoč. Ob vsem tem pa je ostal skromen in nesebičen. Ljubil je preprosto in tako je tudi na njemu lasten način preprosto vzel od nas slovo.

Vsi, ki smo ga poznali, pri njem iskali pomoči in nasvetov ali z njim delali, ga bomo ohranili trajno v častnem in hvaležnem spominu.

Janko Černut

Bergova galerija v Pliberku

SPET VABI LJUBITELJE UMETNOSTI

Od zadnje nedelje dalje je Bergova galerija v Pliberku spet odprta ter vabi domače in tuje obiskovalce. Ureditev galerije je ostala v glavnem ista kot lani ter predstavlja več kot 150 oljnih slik, lesorezov in risb znanega koroškega umetnika prof. dr. Wernera Berga, ki je daleč preko meja svoje nove koroške domovine postal slaven kot slikar južnokoroškega ozemlja — njegovih krajev in ljudi in njegove dvojezične stvarnosti, ki — čeprav na zunanost je vedno ni našla priznanja in izraza — umetnika vedno spet navdihuje za novo ustvarjanje.

Bergova galerija v Pliberku je dnevno odprta od 10. do 12. ter od 16. do 18. ure. Letos je izšel tudi nov, skrbno urejen razstveni katalog, v katerem je dr. Trude Polley predstavila umetniški koncept in delo dr. Wernera Berga kot tistega umetnika, ki ga je — doma iz nemškega industrijskega kraja — prevzela južnokoroška pokrajina in ki je imel posluš za svojstvenosti sveta koroškega slovenskega podeželskega ljudstva. Tako so njegove stvaritve postale dokumentacija južne Koroške, za katero je umetnik prejel priznanje s tem, da je postal častni občan občin Galicija, Pliberk in Slovenj Gradec.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„No, koga sumite, Helmut? Vi, ki ste seznanjeni z lo-povi vseh vrst in z njihovo taktiko.“
„Tistega, ki bi z vašo odstranitvijo v tem trenutku največ pridobil. Če dovolite, izražam slutnjo, da ste postali plen sumljivih prijateljev. Morda belih podlasic? Ali pa političnih tekmecev tistega kova, s katerimi sem imel opraviti jaz.“

„Morda imate prav. Odkar govorimo o izkrcanju, so beli vsi iz uma. Nekateri so se spremenili čez noč. Mnogi so izgubili kot krti pod zemljo. Da ne govorim o sovraštvu nasprotnikov, ki ste nanje namignili vi... Helmut, če hočem, da razkrijete skrivnost, se vam moram razgaliti kot spovednik. Nikoli nisem z nikomer rad razpravljal o sebi. Vi o meni največ veste, pa kljub temu veste le malo. Zdaj sem mehak. Opozarjam vas, ne izkoristite moje šibkosti, ker bi vas to stalo glavo.“

Potem mu je naštel vse možne zlikovce, ki je naletel nanje v zadnjih desetih dneh. Povedal je, da je bil pri prezidentu in na večerji v Park hotelu.

„Helmut, ali so ljudje, s katerimi smo se zadržali zadnjo noč, neoporečni?“

„Nisem povsem prepričan, gospod general. Natakariji, ki so nam stregli, so vsi moji ljudje. Toda če se spomnim na podlasico Pewaleka, ki je vohunil za poveljnika, ni izključeno, da je poveljnik podkupil katero izmed teh tolikokrat prodanih duš... Pregledal jim bom drobovje. Moj šef bi bil po nasvetu vaših sovražnikov vsega zmožen. Možna je tudi to, da nameravajo v času vaše odsotnosti obrabiti z menoj. Tudi jaz sem jim trn v peti. Vas se boje, ker jim ne pustite prostih rok, da bi zlahka obogateli. Ali se vam ne zdi, da bodo tisti, ki bodo imeli zlato, vrednote in denar, laže počakali na konec vojne, ne glede na njen izid?“

„O, Helmut, skoraj bi prezrl to možnost. Moj govor na zadnjem zboru poveljnikov jim je šel na jetra.“

Toda nisva še izčrpala vseh možnosti. Medtem sem bil tudi pri šefu pokrajinske policije. Večkrat grem in si ogledam razmere v njihovem brlogu. Ta sicer uporabni

jezuit me je počastil z neko grenčico, ki jo je tudi sam pil. Mislim, da nam je vdan. Preveč krvi je prelil, da bi od karkoli pričakoval boljše plačilo kot od nas. Kako vi mislite o njem?“

„Čeprav so mi fanatiki odvratni, ker je v njih nekaj nečloveškega, ga kar prenašam. Od tega imamo dvojno korist: do komunistov je dosti bolj okreten kot mi, pa tudi plavam in tistim v belem taboru, ki pričakujejo Angleže, je škodil dovolj, da bi lahko izgubil glavo. Zato dvomim, da bi bil zmožen nastopiti proti vam.“

„Nazadnje, Helmut, je še izjemna možnost.“ Generalu so vročično zasijale oči in nekajkrat je nezaupljivo ošinil majorja. Potem pa je vprašal s prizvokom obžalovanja:

„Pevko, ki je pela na mojih sprejemih, poznate?“

„Seveda, gospod general. Na videz je čudovita.“

„Ne samo na videz, tudi drugače. Vi veste, da veljam v moralnem pogledu za vzor vojaka, ki živi zdržno, samo za svojo družino v raju.“

„To se vam samo zdi. V resnici pa nisem. Pevke in igralko so moja šibka točka. Morda zato, ker so nasprotje moje žene, ki jo visoko cenim in je izrazita mati. Toliko časa sem ločen od družine in obremenjen s samimi surovimi posli, da si nehoti zaželim včasih tudi prave, tiste mačje ženske nežnosti, ob kateri lahko človek pozabi nase in na ves svet. Te stvari vi poznate,“ je dejal general in preiskujoče ogledoval majorja.

„Seveda, gospod general. To je edino pametno. Te vrste ženske so pravi ventil za sprostitve prevelikih psiholoških napetosti.“

„Veseli me, da me razume. No, bil sem tudi pri njej. Vi, kot psiholog, mi povejte, ali ima ženska vzrok za maščevanje, če pade prej, kot si želi, ali pa celo sploh tega ne želi in pade? Poznate me. Nepotrpežljiv sem. Včasih grozen. Če poveljujem dvajset tisoč možem in krojim usodo vsega prebivalstva te pokrajine, ne morem čakati, kdaj se bo neki pevki dovolj vžgalo srce... Prvič, ko sem bil pri njej, sem jo položil. Zdaj ne vem, ali se je razjokala od

veselja ali od žalosti. Ženske so mi zelo tuje. Prav nič ne razumem njihovih muh.“

Naj vam povem naprej. Ker je zelo lepa in tudi ne preveč mlada, prav gotovo ni brez oboževalcev. Če jih ima, je človek lahko ogrožen tudi od njih. Lahko bi mi zavdala iz različnih vzrokov: da bi se maščevala ali bi jo v ta namen porabili drugi. O, Helmut, povežite se z njo in zastavite vso svojo moč. Preiščite, kdo vse tišči za njo. Poročajte mi o vsem njenem početju od njenega rojstva do danes.

Če pa dobiva tistega, ki mi je zavdal, se zaklinjam, da bo umrl počasne in pošastne smrti. Zdaj, ko imam čas, bom temeljito razmisli, kaj vse bova počela, ko me ozdravijo.“

„Vse bo še dobro, gospod general. Obljubljam vam, da se bom na moč potrudil in uresničil vaše želje.“

General je izmučen omahnil na blazino. Globoko je sopesel. Tedaj je potrkalo. Vstopila sta sestra in zdravnik, skoraj sivolasi mož, ki je zaskrbljeno pogledal bolnika.

„Preveč ste se utrudili, gospod general. Razburjenje vam škodi.“

Major Wolf se je dvignil, podal generalu roko in z globokim poklonom zapustil sobo.

15

V vrhovih visokih smrek je žumel veter, svež kakor gorska reka. Primož je globoko zajel sapo in se zagledal v temine gozda, kjer so izginjala kot sveča ravna debela. Zeleni jase je božalo jutranje sonce. Napravil je nekaj korakov po blazinah živo zelenih mahov, kjer se je lesketala rosa. V globeli so čemele bolniške barake, podobne piščetom gozdnih kur, ki so se poskrila med listje. Nad njimi se je sukjal svetel dim in se razblijal v vetru.

Na mostiču iz tesanih brun, ki je ločil jarek in bolnico od gozda, je Primož čakal starega Travnikarja in njegove. Prišel je komandirjem Bogom in Travnikarjevim sinom. Tu

Kruh nesrečnežev

Nekoč je živel pek, ki ni bil dober človek. Če ni spekel dobrega kruha, se je tako razjezil, da ga je zagnal skozi okno. Žena in otroci so se ga zelo bali.

Ko je spet spekel slab kruh, je bil zelo hud. Prav tedaj pa je prišel v sobo škrt in mu rekel: „Rad bi živel v tvoji peči, v tisti, kjer pečeš kruh. Če mi to dovoliš, bo tvoj kruh vedno dober, samo ti sam ga ne smeš jesti.“

„Zakaj ne smem jesti svojega kruha?“ je vprašal presenečen pek.

„Zato,“ je dejal škrt, „ker je to kruh nesrečnežev. Dober je in lep, žene ga bodo rade kupovale, toda vsak, ki ga bo jedel, bo postal nesrečen.“

Škrat je zlezal v peč in pek je začel peči zelo dober kruh. Ko je bil kruh spečen, ga je naložil na voziček in ga razvažal po hišah.

Žena čevljarja Aya ga je kupila in ga položila na mizo. Ko je njen mož prišel domov, je modroval: „Srečen sem, ker sem naredil dobre čevlje. Ljudje jih bodo kupovali.“ Potem je začel jesti kruh in v hipu je postal nesrečen.

„Ne, ne,“ je dejal, „nisem srečen. Moji čevlji niso dobri, nasprotno, celo zelo slabi so. Tudi moja žena in otroci niso dobri. Zelo sem nesrečen.“

Tudi žena ribiča Beeja je kupila od peka hlebec kruha. Ko je ribič prišel domov, se je vsedel in se veselil: „Ha — ha, zelo sem srečen, ker sem ujel veliko ribo. Še veliko takih je v reki. Dobro ženo imam in dobrega sina. Zelo sem srečen.“

Potem je ugriznil v kruh. „Ne, ne,“ je dejal, moja žena je slaba žena. Tudi moj sin je slab sin. In v reki ni več velikih rib. Tako zelo sem nesrečen.“

Krojaču Ceeju se je pripetilo isto. Bil je zadovoljen in vesel, ker je sešil lepo obleko, ker je imel mnogo naročil, ker je imel lepo ženo, dve lepi hčerki, lepo hišo in še lepši vrt. Pojedel je rezino pekovega kruha in že je bil nesrečen:

„Sešil sem grdo obleko in moja žena ni več lepa. Tudi hčerki ne in nihče ju ne bo maral poročiti. Moja hiša je grda in vrt tudi. Nesrečen sem.“

Nekaj dni zatem so krojač, ribič in čevljar srečali na ulici peka, ki je kar sijal od zadovoljstva, ker je prodal ves kruh. Sam ga seveda ni jedel in zato ni vedel za nesrečo.

ERNEST ADAMIČ

Streli ob zori

Mesto ni ponoči nikoli trdno spalo. Vojaške patrulje so hodile iz ulice v ulico in zgrabile vsakogar, kdor ni imel pismene dovoljenja, da sme ob policijski uri na ulico. Policijska ura — to je bila stroga prepoved gibanja po mestu od zgodnjega mraka do poznega jutra. Kjer je ušla človeka, tam je moral ostati do jutra. Ta čas pa je policija preiskovala stanovanja (temu so rekli racija) in odgnala s seboj vse, ki so se zdeli sumljivi. Zato pač nihče v mestu nikoli ni trdno spal. In to je trajalo kar štiri leta. Štiri dolga leta brez počitka, polna strahu, groze, trpljenja in junaškega odpora. Svoboda pa je bila še daleč.

Kmalu se bo začelo daniti, je pomislil Janko. Danes ne bom šel v šolo. Doma bom počakal, da se vrne očka in mamica, ki so ju pred tremi dnevi ponoči prišli iskat in ju odpeljali v zapor. Zakaj so ju odgnali surovi vojaki?

Na cvetoči češnji, ki se je belila nasproti odprtega okna, je v sanjah tiho žvrgolela ptičica. Jutranji hlad je prinašal z vrta na posteljo sladki duh

cvetja, toda grenke skrbi iz Jankovega srca ni mogel pregnati.

„Striček, ali spiš?“ je tiho vprašal in obrnil glavo tja, kamor je sinoči legel mamin brat. Obljubil je, da mu bo delal družbo vsako noč, dokler se ne vrne očka in mamica.

„Ne spim, Janko...“ Potem sta se pogovarjala. Stric je imel pri policiji znanca. Ta je zvedel, da so očka zaprli zato, ker je nekdo, ki so ga preveč mučili, izdal, da pomaga Osvobodilni fronti.

„Take pa streljajo,“ se je ustrašil Janko.

„Očka se bo že izmazal, ne boj se.“

„Vseeno se bojim,“ je zamrmral Janko. Oba sta utihnila. Že dolgo sta poznala to zgodnjo uro pred novim dnevom. Še ko je bil očka doma, je Janka opozoril na daljni ropot motocikla, ki se je zaslislal od daleč. Nenadoma se je sredi gluhe noči oglasil nekje na Prešernovi cesti, pa spet utihnil in čez nekaj časa spet odtokotal proti sodišču, potem proti zaporom v šentpeterski vojašnici ali zaporom v vojašnici pri

Trem možem se je zdelo krivično, da je pek zadovoljen, oni pa ne, zato so sklenili: „Zakaj bi bil on srečen, če mi nismo? Pojdimo in mu zažgimo hišo!“

Ko je pekova hiša začela goreti, je škrt zbežal iz peči. Takoj, ko škrtata ni bilo več, so trije možje postali spet srečni in se začudili: „Le zakaj smo zažgali peku hišo? Pek je vendar dober človek in mi vsi smo zelo srečni ljudje. Tudi peku želimo, da bi bil. Zakaj smo mu zažgali dom?“

Stekli so in prinesli vode ter pogasili ogenj. Potem so mu zgradili lep, nov dom.

Pek je spet pekel kruh. Včasih dobrega, včasih pa tudi takega, ki ni bil preveč okusen. Vendar se ni več jezil zaradi tega. Rekel si je: Včasih spečem dober, včasih pa tudi slab kruh. Včasih so dnevi dobri, pridejo pa tudi slabi. Toda niti kruh niti dnevi niso slabi, če smo mi srečni.

Tako je vsak v vasi jedel pekov kruh. Včasih slabega in včasih dobrega, toda vedno so bili vsi zelo srečni.

Taboru. Potem je bilo dolgo vse tiho...

Kurir na motociklu raznaša sodbje, je dejal oče. Nekaj jih bodo spet ustrelili... V gramozni jami... Na kakem skritem prostoru...

„Striček!“ je šepnil Janko. „Slišiš? Spet motor...“

Stric je vstal in zaprl okna. „Ne boj se, tako hitro pa ne gre...“ ga je skušal potolažiti, čeprav je njemu prav tako stisnilo srce in ga navdalo s hudimi slutnjami.

Janko pa je tudi skozi zaprta okna slišal ostri tokot motocikla. Vozil je po poteh pot prejšnje noči. Bilo mu je vedno huje.

Iz daljave je ostro usekala salva strelcev iz pušk... In še ena... Pa še en samcat strel.

S češnje je prhnila prestrašena ptičica.

Striček je sedel pri Janku. Roke, ki so se mu tresle, je počasi zaril v kuštre mlade glave in ježno stisnil zobe.

„Ne boj se, Janko. Bodi fant!“ je zašepetal.

Belina cvetoče češnje je posvetila skozi šipe. Vzcvela je zora in odpirala nove šope bleščatih cvetov v novo življenje.

Čudna

V DALJNEM CARSTVU RINTINTIN, V GLAVNEM MESTU PELEGRIN, TAM NA TRGU KOKAKOLA, TAM JE STALA SLAVNA ŠOLA.

V NJEJ PA JE POUČEVAL SAM PROFESOR VSENEZNAL. VEDEL JE CEL KUP STVARI, CELO TAKIH, KI JIH NI.

VSE SI ZVEDEL V TISTI HIŠI: DA LOVIJO KITI MIŠI, DA JE KRAVA PRAŽIVAL, KI IMA REP IN SEDEM GLAV,

DA JE SNEG RDEČ IN NE BEL IN BO V MRAZU BRŽ SKOPNEL, DA JE ŽABA PTIČ, KI LETA URNIH KRIL S CVETA DO CVETA,

DA JE SLON POTOMEČ BOLHE, DA S TRNKOM LOVIMO POLHE, RIBE PA S SOLJO NA REP, DA LAHKO DAŠ VOLA V ŽEP,

DA JE KENGURU DVOŽIVKA, KI LAHKO NA DREVJU ČIVKA ALI V SUHI VODI PLAVA, DA SLIŠIŠ, KO RASE TRAVA

DA SE LEV GAZEL BOJI, DA POLŽ ZAJKA PREHITI, DA IMA KOMAR ROGE, DA SE PSI IZ JAJC ZVALE,

DA JE AZIJA DRŽAVA, KJER USPEVA ČRNA KAVA... VSE SI ZVEDEL IN DOGNAL, AMPAK NIČ NI BILO PRAV.

V DALJNEM CARSTVU RINTINTIN, V GLAVNEM MESTU PELEGRIN JE PROFESOR VSENEZNAL VSE TO RES POUČEVAL.

NIKO GRAFENAUER

šola

Uganke

S kolesom, ki ga sama je jedača, zemlja pridneža poplača.

(Hlebec kruha)

Kdo si hišico naredi in sama zlekne se v nji!

(Svilo preje)

Dvanajst nas sestric v krogu stoji, med nami pa bratec bratca lovi.

(Ura)

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

so se poslovili. Zaželeli so mu, da bi srečno našel brigado, in izročili pozdrave za Svaruna.

V bolnici je preživel cela dva in pol meseca. Ko je prebolel zastrupitev, se mu je rana lepo celila. Po odhodu divizije so imeli mir. Samo enkrat so še prišli v bližino barak Nemci — policija s šolo psov. Na srečo so naleteli na Tončka in njegove vosovce, ti pa so jim ubili dva psa in ranili nekaj vojakov.

Aktivisti iz doline so bolnišnico dobro založili s hrano in zdravili. Tako so se ranjenci kar dobro počutili, poslušali radijske vesti s front in imeli politične pogovore. Rdeča armada se je že bližala jugoslovanskim mejam — ta novica je zalegla več ko zdravila. — Primož se je posvetil branju. Prebral je vse, kar so imeli tiskanega v bolnici. Ranjenci so ga vzljubili. Kadar je bil dobre volje, jim je bral na glas pesmi Maleja Bora, Kajuha, Srečka Kosovela in Franceta Prešerna. Posebno lepo so se imeli ob deževnih dneh. Poslušali so štropotanje dežja po skodlah, Primož pa jim je igral na orglice, ki mu jih je zapustil mitraljezec — tovariš iz prvih dni skupnega boja v brigadi; bil je hudo ranjen in je po nekaj dneh v bolnišnici umrl.

Včasih je Primož razpravljal z Matjažkom in Aleksandrovom o revolucijah v zgodovini in o bodočnosti človeštva. Razprava je segla do tam, ko človeški duh obstane pred praznino in ne najde več odgovorov.

Z zdravjem se mu je vrnila moč, vera v življenje in želja po bojevanju. Nekaj časa je lazil z berglami okoli barak, potem pa je odkrival vsak dan nove načine za urjenje telesnih moči. Nekateri so mislili, da bo šepal. On pa je nategoval nogo tako vztrajno, da je premagal tudi to nevarnost. Vsi so se mu smejali, ko se je po tridesetkrat dvignil z rokami na veji pritlikave bukve in delal počepce do onemoglosti, zdaj na eni, zdaj na drugi nogi. Verjeli so mu, da ni zlepa odložil šarcarja, tudi takrat ne, ko so drugi utrujeni padali po tleh.

S Travnikarjem sta zavila proti dolini. Drevesa okoli bolnice so kmalu izginila za njima. Spremljali so ju le spomini, nekaj težkega na dnu duše in nekaj svetlega, ki je

ostalo za zmeraj kakor gore na obzorju. Primoža je imelo, da bi zavriskal in ustrelil, toliko moči in volje je bilo v njem. Kako rad bi bil šel na veliki pohod! Stari Travnikar ga je tolažil:

„Tak si kakor žrebec. Še naveličal se boš brigade kakor konj voza, ki ga vleče vkrab, in streljanja tudi.“

Primož je imel starega rad kot očeta. Spotoma se je spomnil: „Kaj ko bi se spustila do mojega doma, kjer zdaj zorijo zgodnje hruške?“ Imela sta le nekaj ur hoda do tja; že večkrat sta se menila, da pojdetta v dolino.

Sonce se je že bližalo vencu triglavskih gora, ko sta dodobra upehana prispela v zaselek med njivami in sadnim drevjem.

„Poglej, stari, tamle je bil moj dom.“ Primož je pokazal na ruševine na sončnem robu sredi čudovitega sadnega vrta.

„Tu je bilo pa res lepo,“ je mežikal Travnikar in prižgal pipico.

„Škoda, da naju ne bo nihče sprejel in postregel,“ je žalostno dejal Primož in vrgel puško na ramo.

Po zarasli stazi sta zavila k ruševinam, obraščenim s plevelom in koprivami.

Po tem sadovnjaku sta se nekoč podila s sestro... Kadar sta bila lačna, jima je mati odrezala kruha, saj je oče v tovarni dobro zaslužil. Ob spominu na mladost mu je vzplamtelo v obeh staro sovraštvo. Travnikar je molčal; zdelo se mu je, da šele zdaj razume tega tihega, dobrega fanta.

Primož je pogoltnil žalost in stopil k drevesu, kjer so visele sočne, lepo rumene hruške. Kot fantič jih je pobiral jutro za jutrom, ko je odhajal na vlak. Takrat je obiskoval gimnazijo... Skoraj vsak dan je prinesel vrečko hrušk, potem pa sta jih z Vojkom jedla v vlaku, včasih pa kar med poukom.

Vrgel je puško v travo, splezal na drevo in potresel. Sočni sadeži so se usuli kakor toča po Travnikarju in v travo. Mož jih je jadrno pobiral in nalagal v malho. Tedaj ju

je zmotil sosed. Oprt na palico je prišel do njiju in se začudil:

„O, ti si Primož? Vse vaše sadje potrgajo ljudje kar tako mimogrede.“

Bil je suhljat, bledikav možic s širokim obrazom in medlimi očmi.

„Naj jih! Saj jih jaz ne morem. Jejmo!“

Vsi trije so se jih lotili. Sosed je obgrizoval hruško kakor zajec zeljnat storž. V njegovih gibih in pogledu je bilo nekaj, kar staremu Travnikarju ni in ni bilo všeč. Povprašala sta ga po Nemcih. Rekel je, da jih že dolgo ni bilo in da imajo terenci položaj v rokah, da sta torej lahko brez skrbi. Povabil ju je celo k sebi v hišo in jima postregel z žganjem, kruhom in klobaso. Medtem ko sta jedla, je povedal, da so posadili tudi njihove njive s krompirjem — za partizane. Mož je skrbel, da so kmetje iz zaselka zbirali in oddajali hrano za partizansko vojsko.

Žena jim je postregla s čajem. Travnikarju ni ušlo, da ga motri z nenavadno zvedavostjo.

„Škoda je bilo vaših. Po nepotrebnem so šli v smrt. Tako sami smo, odkar vas ni.“

Primož se ni počutil najbolje v izbi, od koder je bilo videti skozi zamreženo okno na ruševine in na stezo, ki je držala do hiše.

„Od kod pa sta prišla? Od daleč?“ se je pozanimal mož in še pristavil: „Ali sta sama ali vas je več?“

„Dosti nas je. Spet je prišla brigada. Menda bomo usekali po progi,“ je dejal Primož in se spogledal s Travnikarjem.

„To je slabo za nas. Če ne boste dali Nemcem miru in če boste kar naprej rušili progo, bodo še nam požgali.“ Po krajšem pogovoru sta odšla, čeprav ju je sosed varbil, da bi pri njem prenočila. Mimogrede sta obiskala še naslednjega sosedo.

Že v veži ju je sprejela dobrodušna ženica in ju povabila v hišo. Okoli nje se je gnella kopica otrok, ki so radovedno ogledovali Primožovo orožje in očanca z veliko torbo.

(Nadaljevanje prihodnjik)

FRANK PER

VDOVA IN PLAYBOY

Komisar Englert je sedel pri kozarcu piva na bulvarju Leopold v Münchnu. Ko je užival v popoldanskem soncu, je zagledal plavalaske, ki je v spremstvu mladega elegantnega moškega prišla čez ulico in se ustavila pred modnim salonom. Tisti trenutek jo je spremljevalec nežno objel čez pas. Komisar je zažvižgal skozi zobe:

— To je torej...
Da, to je bila Astrid Jürgensen, privlačna soproga enega slavnih Münchenskih odvetnikov, s katerim je Englert večkrat sodeloval. Tisti, ki jo je spremljal, pa zanesljivo ni bil odvetnik.

Naslednje tri tedne komisar sploh ni več mislil na dogodek. Spomnil se ga je šele, ko so mu položili na mizo obvestilo: odvetnik Herbert Jürgensen je izginil.

Ugledni pravnik je tri dni prej odpotoval v Garmisch-Partenkirchen, tam pa kot da bi se v zemljo ugreznil. Menda je imel sestanek z nekim svojim sodelavcem, ki bi mu moral dati važna obvestila. Englert se je tisto popoldne pogovarjal z lepo gospo Jürgensen, v njeni vili.

Nekdo je mojemu možu proti večeru telefoniral, je pripovedovala mlada žena. Neki Waldner ali tako nekako. Herbert je bil zelo vznemirljen, zato je sklenil takoj odpotovati. Dejal je, da lahko ta človek zagotovi našemu klientu oprostilo razsodbo.

— Ali veste za naslov v Garmischu?

— Ne, sicer bi bila že zdavnaj tam. Zelo me skrbi za moža.
Ko se je petnajst minut kasneje poslovil, je bilo Englertu jasno, da v preiskavi ni veliko napredoval. Ko je vstopal v svoj avtomobil, je opazil, da se je pred vilo nenadoma ustavil drag športni avtomobil. Za volanom je sedel spremljevalec lepe Astrid. Policist si je takoj zapisal številko avtomobila.

Nič novega. Gospa ničesar ne ve, je kasneje povedal svojemu pomočniku Stablerju in mu naročil, naj preveri številko avtomobila. Že nekaj minut kasneje je imel na mizi podatke: mož s športnim avtomobilom je Michael Mat, do nedavnega filmski režiser.

Naslednji dan je komisar Englert s svojimi kolegi iz Garmischa stal pred Jürgensovim truplom v dnevnici sobi počitniške hiše izven mesta. Ob truplu je ležala lovška puška. Stokovnjak je lahko takoj ugotovil, da smrtonosni strel ni prišel iz tega orožja. Vendar nobenih sledi ni bilo in nobenih odtisov.

Englert je vedel samo za ime odvetnikovega sodelavca. Razen tega je neki Sebastian Waldner iz Würzburga najel to planinsko kočjo za mesec dni. Plačal je vnaprej, vzel ključke in

izginil. Lastnik kočje je to sporočil policiji, nakar so odkrili truplo. Opisal je Waldnerja kot poprečnega človeka temnosivih las, normalne višine, z brki in slabimi zobmi ter kratkovidnega.

Englert se je vrnil v München. Dva dni kasneje je dobil iz Würzburga obvestilo, da tam ni nobenega Waldnerja, ki bi ustrezal opisu.

— Očitno je, da so Jürgensa ujeli v past in ubili, je dejal inšpektor svojemu asistentu. Človek, ki je najel kočjo, je nalašč dal napačne podatke. Toda, ali je bilo to dovolj? Morda je poskrbel tudi za napačen opis?

— Z dobro masko to ni bilo težko.
— Res je. Kaj menite, ali bi šla v podjetje za izposojanje oblek tukaj v Münchnu?

Komisar Englert je bil na Jürgensovem pogrebu. Žalujejo vdovo je spremljal Michael Mat. Englert ga je poskušal primerjati z opisom Sebastiana Waldnerja. Vsaka podobnost je bila izključena. Kljub temu je Mata povabil v svojo pisarno.

Domislice

- Lepe besede mnogo veljajo, stanejo pa malo.
- Človek ideal prej spremeni kot ga doseže.
- Nekateri velikani in pelikani so si zelo podobni; prvi in drugi so nenasitni.
- Tudi slavček včasih začivka.
- Ljubezni je edinstven plod vseh vseh naslad, vseh strasti.
- Izpiti so strašni tudi za najbolj pripravljene, kajti največji bedak lahko vpraša več, kot zna najpametnejši odgovoriti.
- Nekateri slikarji sploh ne slikajo tistega, kar vidijo. Slikajo tisto, kar vidi občinstvo; občinstvo pa ne vidi ničesar.
- Naše kreposti so često samo prikrita slabosti.
- Nekateri uradi so kakor pokopališča; na vsakih vratih bi moralo pisati: „Tukaj počiva ta in ta...“
- V plačli se skrbi nočejo utopiti same.
- Lepo je srečati prijatelja, toda težko.

Razgovor je trajal približno štiri ure, vendar je imel mladi režiser soliden alibi. Dva dni kasneje so komisarju sporočili, da je pred nekaj tedni podjetje za izposojanje oblek prodalo temnosivo lasuljo, brke in ponarejeno brado. Englert je pokazal lastniku Matovo fotografijo, vendar ga ni prepoznal kot kupca. Očitno je bilo, da Mat in Waldner nista ena in ista oseba.

Prav gotovo je bil v tej maškaradi tudi sokrivec, je menil asistent.

— Ljudje pri filmu so zelo družabni. Prijatelja ne potrebujemo, temveč sokrivca.

— Prav imate, se je strinjal Englert. Sokrivci niso tudi prijatelji. Nasprotno! Sokrivec v glavnem zahteva denar, ko pa opravi nalogo, hoče še nagrado. Mata je prav gotovo obveščal po telefonu.

Tisti večer se je Englert sestal s svojim šolskim tovarišem Josefom Anderjem, reporterjem pri nekem bulvarskem listu. Ta mu je tudi dal Matovo fotografijo. Tokrat mu je Andre prinesel dva članka, ki ju je napisal o mladem režiserju. V enem izmed njih je pisalo: „Napredni Mat nič rad ne priznava, da ima v žilah gledališko kri. Njegov edini brat je igralec in...“

— Glej no, saj ima brata, je vzkliknil komisar.

Po nekaj telefonskih razgovorih je izvedel, da Konrad Mat nastopa v Passauu, kjer živi v majhnem in neuglednem hotelu. Policisti iz tega kraja so zvedeli, da je igralec v zadnjem času pogosto telefoniral bratu v München, nato pa naglo plačal račun in prvič dal tudi napitnino.

Komisar Englert je še drugič poklical Michaela Mata na razgovor. Tokrat se je odločil za majhno igro: le kdo je lahko prepričan, da policija ne prisluškuje njegovim telefonskim pogovorom?

— Vašemu bratu ste obljubili denar, ali ne?

Mat je bil presenečen. Kdo ve, morda je že mislil, da je včasih slišal nekakšne šume na telefonski zvezi. Vendar je samozavestno odgovoril.

— Morda mi ne boste prepovedali podpirati svojega edinega brata.

— Saj vas samo sprašujem. Sicer pa sem že govoril s Hubertom, lastnikom podjetja za izposojanje oblek in opreme. Vaš brat je bil pred časom njegova stranka.

Inšpektor je odpotoval v Passau. Pošiljka, ki jo je odpremila Hubertova firma, je prav gotovo že prišla do Konrada Mata.

Ko je prišel v hotelsko vežo v Passauu, se je Englert smehljaj. Nekaj trenutkov kasneje je zagledal Konrada. Ali imate morda vžigalce? ga je vprašal Englert in mu zaprl pot.

— Prosim? Ah, da... S tresočimi se rokami je brskal po žepih.

— Ali ste malo živčni, gospod Waldner?

— Kako? Kaj želite? Tisti trenutek so mu vžigalice padle na tla.

— Ni treba telefonirati bratu, gospod, tudi njegov denar vam ne bo več pomagal. Edino priznate še lahko. Michael od te noči dalje ne bo več spal pri Astrid Jürgensen, temveč v zaporu. Vi pa tudi...

TONE ZORN:

Mednarodni vidiki koroškega vprašanja

OD DRUGE SVETOVNE VOJNE
DO AVSTRIJSKE DRŽAVNE POGODBE

Ta britanski načrt so Sovjeti osvojili, vendar z modifikacijo, da pripada Sovjetski zvezi Zgornja Avstrija severno od Donave ter celotno Gradišansko, ki so ga bili nacisti ob reorganizaciji avstrijskega ozemlja pridružili Štajerski. Pri tem je tudi ostalo, odprto pa je bilo še nadalje vprašanje medzavezniške uprave na Dunaju, vendar se v to vprašanje na tem mestu ne spuščamo.

Tako v času podpisa moskovske deklaracije kot kasneje je spadalo avstrijsko vprašanje in z njim problematika avstrijskih meja v širšo strategijo njenih podpisnic, med katerimi so bile Združene države Amerike zaenkrat še v ozadju. Iz dostopne dokumentacije je povsem opozoriti na širok zamah britanske politike, usmerjene v prihodnost evropskega (in svetovnega) prostora. Omenili smo, da so se podpisnice moskovske deklaracije zavzele za obnovo avstrijske države, omenili pa smo tudi, da so upoštevale tudi drugačne rešitve. Velesile so sicer predvidevale zasedbo Avstrije v njenih nekdanjih mejah, vendar so dokončno usodo teh meja prepustile prihodnji mirovni konferenci. V podkrepitev naj povzamemo zapisnik razgovora med britanskim in ameriškim zunanjim ministrom tik pred jaltko konferenco velikih treh februarja leta 1945. Po zapisniku je britanski zunanji minister ob tej priložnosti predlagal dosego soglasja treh velesil o zasedbi avstrijskega ozemlja v nekdanjih mejah, ki naj bi ostale nespremenjene do dokončnega sklepa mirovne konference (The Conferences at Malta and Yalta, Washington 1955, 149). Z britanskim predlogom so Američani soglašali. To stališče so Britanci ponovili na sledeči jaltki konferenci. Skušali so tudi doseči sovjetski pristaneček za britansko vojaško vmešavanje, v kolikor bi jugoslovanska vojska prestopila Karavanke. Pri tem so mislili pač na glavnino jugoslovanske vojske, saj so v tem času delovale na Koroškem edince slovenske partizanske vojske, organsko vključene v Narodnoosvobodilno vojsko Jugoslavije. Po britanskih predlogih bi tako ostala neokrnjena nekdanja avstrijsko-jugoslovanska meja do dokončnega sklepa mirovne konference, Britanci pa so skušali dobiti tudi pristaneček ostalih dveh velesil, da bi v tem smislu pritiskali na jugoslovansko vlado (prav tam, 876—878). O britanskih predlogih so velesile sklenile dogovoriti se po diplomatski poti.

O sovjetskem pristanku na to britansko zahtevo priča celotno dogajanje maja 1945 na Koroškem. Potrjuje ga danes tudi znana diplomatska korespondenca med Demokratično federativno Jugoslavijo in udeleženkami jaltke konference iz aprila in druge polovice maja 1945 o vprašanju jugoslovanske vojske zasedbe dela nekdanjega avstrijskega prostora, objavljena v Beogradu leta 1948. Korespondenca opozarja, da je bila Sovjetska zveza naklonjena jugoslovanski sodelavstvu pri vojaški zasedbi avstrijskega prostora v okviru tretje fronte maršala Tolbuhina. Kot smo videli, je bilo sovjetsko zasedbeno območje Avstrije izven Koroške, pa tudi Štajerske, ki so jo Sovjeti po predhodnem sporazumu kmalu izpraznili. V tem okviru so edince jugoslovanske armade v majskih dneh leta 1945 zasedle del štajersko-jugoslovanske mejnega prostora. Zapadni velesili sta na jugoslovansko zahtevo v tem času ponovno opozorili, da je avstrijsko-jugoslovanska meja iz leta 1937 začasna in poudarili, da bo dokončno mejo določila prihodnja mirovna konferenca. To stališče so Američani ponovili konec novembra leta 1945. Britanci so tudi poudarjali, da mora mejno vprašanje počakati na rešitev mirovne konference in da bi jugoslovanska zasedba Koroške utegnila prejudicirati dokončno rešitev (Documents on the Carinthian Question, Beograd 1948, dok. 15—26). Podobno je o vprašanju Slovenske Primorja pisal 22. maja 1945 predsednik ZDA Truman Stalinu (Correspondence secrets de Stalin avec Roosevelt, Churchill, Truman et Attlee 1941—1945, Paris 1959, dok. 758).

Mogoča je podmena, da je bila usklajena s sprejetimi stališči velesil tudi znana korespondenca Renner-Stalin v dneh razpada tretjega rajha. Večkrat je bilo poudarjeno, da so Sovjeti ob tej priložnosti obljubili Avstriji popolno podporo pri obrambi njene integritete nasproti jugoslovanskim teritorialnim zahtevam kot odgovor na Rennerjevo prošnjo za sovjetsko podporo pri obračunu s sosedi, ki so postavljali ozemeljske zahteve, tj. predvsem v Jugoslavijo in deloma Češkoslovaško (Jacques Hannak, Karl Renner und seine Zeit, Wien 1965, 672—675). Menim, da je bil smisel Stalinovega odgovora v določeni smeri bližji sovjetskemu opozorilu štiri leta kasneje, da s Stalinovim odgovorom maja 1945 ni bila dana obljuba po ohranitvi nekdanjih meja, ampak le zagotovilo o obnovi avstrijske države (prim. Österreichische Zeitung, 31. avgusta 1949, št. 201). Če pa drža trditve o Stalinovi obljubi Rennerju, potem so morale obljube odsevati iluzijo o prihodnjem družbenem razvoju Avstrije, ki pa se je razvila še isto leto na novembrskih volitvah.

Dostopna dokumentacija po maju 1945 opozarja na nekatera britanska razmišljanja o pripadnosti južnokoroškega prostora. Pri tem mislimo na tiste nastope, ki niso bili vsklajeni z uradno britansko blokovsko politiko. Vidi se, da sta izhajali zapadni velesili ob koroškem vprašanju predvsem iz realnosti postopnega ustvarjanja dveh svetovnih antagonističnih blokov, katerih meja se je pričela očrtovati prav preko slovenskega narodnostnega prostora. Spomini povojnega ameriškega visokega komisarja v Avstriji generala M. W. Clarka so npr. zanimiv dokument takega blokovskega gledanja na slovensko vprašanje na območju Julijske krajine in Koroške (Mark W. Clark, Svijsni riziko, Zagreb, 1954).

Vendar to dejstvo še ne pomeni, da ni bilo na strani Britancev kot zasedbene sile na Koroškem do danes ne dovolj opaznih stališč o problematiki slovenske skupnosti, pogojenih z dejstvom, da se je večina Korošcev južno od Drave in na Gurah 10. oktobra 1920 izrekla za Jugoslavijo. Drugače ne bi mogli razumeti prepričanja vojaških predstavnikov v majskih dneh 1945, da bo južna Koroška južno od Drave pripadla Jugoslaviji (tako v Plikerku). Dalje so Britanci ločili območje južne Koroške od ostalega dela dežele s posebno zaporno cono (Sperrzone). To dejstvo potrjuje tudi zamisel britanskih zasedbenih oblasti, da bi na območju južno od Drave uvedle izključno slovensko osnovno šolstvo (Janko Pleterski, Manjšinska zakonodaja na Koroškem po drugi svetovni vojni, Razprave in gradivo IKV, št. 2/1960, 23), dejstvo, ki kaže, da so se Britanci zavedali, da ima ta prostor večinski slovenski značaj. Posebej zanimiva je publikacija britanske obveščevalne službe na Koroškem „Slovenska Koroška v sliki“, Celovec 1948. Publikacija je s sliko in karto označila za „slovensko področje“ Koroške celotno južno Koroško, vključno z Gosposvetkim poljem. Dejstvo, da je s tem publikacija pritrjevala jugoslovanski argumentaciji na povojnih mednarodnih konferencah, je bilo vzrok, da so jo Britanci vzeli iz prometa ter jo zamenjali z v bistvu enakim „Albumom Koroške“, vendar brez zemljevida, z deloma spremenjenim besedilom in brez posvetila slovenskim žrtvam nacizmu.

(Se nadaljuje)

Kaj lahko storim za vas?

— Ali se lahko z vami odkrito pogovorim? — je vprašal starejši moški in pogledal odvetnika, naslonjenega na pisalno mizo.

— Seveda. Kaj lahko storim za vas?

— Moja zadeva je malce delikatna, — je izjavila stranka in z drhtečo roko šla skozi redke lase.

— Navajen sem delikatnih zadev. Brez skrbi mi lahko zaupate svoj problem. Razen tega pa mi moja profesionalna vest...

— Stvar je namreč v tem, — se je mučila stranka, ne da bi našla pravo besedo. — Rad bi, oziroma, ne bi ravno rad, toda drugega izhoda ne poznam, torej bi rad, da bi čimprej...

— Ali bi se radi ločili od žene? — mu je pomagal odvetnik.

— Tako jel

— Odvetnik je zabeležil ime in naslov nove stranke. Potem je vprašal:

— Mar ne bi morda o tem, tako pomembnem in usodnem koraku še malo razmislili?

— Petdeset let sem razmišljal o tem. Toliko let sem namreč v zakonu.

— Najbrž vam je znano, da sodišče odobri ločitev samo v primeru, če je za to prepričljiv in trden razlog?

— Zaradi tega si ne belite glave. Tudi sam se spoznam na zakone. Saj je tam neki paragraf o zamenjanju zakonskih dolžnosti...

— Hm!... — odvetnik je z zanimanjem pogledal svojo novo stranko. — Oprostite mi, če vas vprašam, koliko let imate?

— Osemindemdeset. Toda človek je star toliko, kolikor se počuti. Sam se počutim mlad in izredno svež.

— Koliko pa ima vaša žena?

— Sedemindemdeset.

Potem ko je odvetnik prišel čez čas k sebi, je nadaljeval:

— Oprostite, ne bi bil rad indiskreten, toda glede na to, da bi rad vašo zadevo uspešno pripeljal do konca... Mislim, da bi se takoj morala pogovoriti o nadrobnostih. Glede na vašo visoko leta, mi dovolite, da vas takoj vprašam: V čem vidite to dolžnost, za katero trdite, da jo je vaša žena zanemarila in kar naj bi navedli kot prepričljiv in trden dokaz za ločitev?

— Prav to bi vam rad pojasnil. Žena me zapostavlja. Vztrajno zavrača, da bi mi zvečer prinesla v posteljo termofor.

ŠPORTNI VESTNIK

● SAK — ZWEIKIRCHEN 6:1

V 21. kolu nogometnega prvenstva 2. D razreda je nogometno moštvo Slovenskega atletskega kluba odneslo obe točki in obvarovalo možnosti za osvojitve prvenstvene lovorike. Ob Koschatovi cesti so preteklo nedeljo gostovali nogometaši iz Zweikirchna, ki nikakor niso bili kos slovenskemu moštvu. Čeprav zaseda Zweikirchen v lestvici odlično 6. mesto, se jim je kar šestkrat stresla mreža.

Nedeljska nogometna tekma je trpela zaradi hude vigradne vročine. Obe moštvi sta se trudili, vendar se je kmalu izkazalo, da je SAK kondicijsko in tehnično močnejši. Prvi gol je zabilo desno krilo Stanko Olip. Kmalu nato je prodril v kazenski prostor nasprotnika Jože Ferra, ki je izvrstno zadel žogo in jo poslal v mrežo. Pri obrambnem poskusu je nasprotnikov vratar zlomil prst. SAK je dalje pritiskal in dosegel gol za golom. Pri stanju 4:0 za SAK je sodnik prisodil Zweikirchnu enajstmetrovko. Iz kazenskega strela je padel nato tudi edini gol za goste. Napadali SAK so nato še dvakrat premagali nasprotnika. Gole sta dala Ferra 4 in Olip 2.

Nekaj rezultatov iz drugih skupin: Bilčovs — Št. Ilj 2:0; Št. Janž — Rožek 0:3; Šmihel — Hörtendorf 7:0; Vovbre — Globasnica 1:1.

● PROF. STANKO MAVCEC
NOVI TRENER

Te dni je prispel v Celovec profesor Stanko Mavec, ki bo po posredovanju univerzitetnega profesorja in znanega nogometnega trenerja Braneta Elsnerja pričel z delom kot trener Slovenskega atletskega kluba. Profesor Mavec izhaja iz Murske Sobote, na ljubljanski visoki šoli za telesno kulturo pa si je pridobil po končani diplomni naziv višjega športnega trenerja za nogomet in profesorja za telesno vzgojo. V sezoni 1971/72 je bil pomožni trener drugoligaškega nogometnega kluba MURA.

Na Koroško je prišel prof. Mavec z namenom, da pomaga Slovenskemu atletskemu klubu in sploh pri razvoju slovenskega nogometa na Koroškem. Mika pa ga tudi mladost igralcev in perspektiva, ki jo ima slovenski klub. Mavec želi, da mladi športniki v slovenskem klubu ne bi iskali le dosežke v športnih rezultatih, marveč tudi moralno in vzgojno podporo. S svojim delom hoče izoblikovati pri igralcih športni lik in zdravo mlado osebnost.

Prvi trening slovenskega moštva pod vodstvom prof. Mavceca je pokazal, da bodo treninzi, ki bodo dvakrat na teden, precej ostri.

● Z AVTOBUSOM V WEITENSFELD

V nedeljo 20. maja 1973 bo SAK igral prvenstveno tekmo v Weitensfeldu. Vodstvo SAK je najelo avtobus, ki bo pripeljal navijače na mesto prvenstvene tekme. Interesenti se naj pravočasno zberejo pri Mohorjevem domu v Celovcu, od koder bo avtobus odpeljal približno ob 14. uri. Navijači, ki se bodo v Weitensfeld peljali z lastnim vozilom, naj počakajo na skupen odhod iz Celovca.

● ZMAGA V MÜNCHENU

Vsi tisti, ki so pričakovali, da bo jugoslovanska nogometna reprezentanca ob prijateljski tekmi z ZRN v sredo poražena, so se hudo zmotili. Tekma v Münchenskem olimpijskem štadionu se je namreč končala z velikim presenečenjem: Jugoslavija je zmagala z 1:0, gol pa je strelil Bajević iz enajstmetrovke. Tekmo je vodil avstrijski sodnik Buzek.

V drugi tekmi tedna je jugoslovanska reprezentanca igrala v Varšavi proti poljskemu moštvu, ki je na olimpijskih igrah v Münchenu osvojilo zlato kolajno. Čeprav so Jugoslavlani igrali slabše od Münchena, so vendar dosegli remi 2:2. Gole sta dala za Jugoslavijo Pavlovič in Bjeković, za gostitelje pa Lubanski in Marsaler. V vrsti jugoslovanske ekipe je igral tudi Slovenec Oblak, ki šteje med najboljša leva krila v Evropi.

● GIMNASTIKA 73 V GRENOBLU

V Grenoblu se je pretekli teden končalo evropsko prvenstvo v gimnastiki. Največ uspeha so imeli sovjetski telovadci. Evropski prvak v mnogoboju je postal ponovno Viktor Klimenko, ki je tesno premagal favorita Nikolaja Andrijanova. Tretji je postal Koste iz NDR. Evropski prvaki X. evropskega prvenstva v gimnastiki so postali naslednji telovadci:

Parter: Andrijanov (Sovjetska zveza); **skok čez konja:** Magyar (Madžarska); **konj:** Andrijanov; **bradlja:** Klimenko (Sovjetska zveza); **krogli:** Klimenko; **drog:** ex aequo Köster in Ginger (NDR oz. ZRN).

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00 — 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže — 5.30 Kmetijska oddaja — 5.33 Ljudske viže — 5.40 Jutranja opažanja — 5.43 Pisanje jutranje melodije — 6.00 Jutranja gimnastika — 6.35 Glasba in dobri nasveti — 6.45 Deželni razgled — 7.00 Glasbeni mozaik — 7.45 Lokalna poročila — 8.05 Godba na pihala — 8.15 Oddaja za ženo — 9.00 Za prijatelje stare glasbe — 10.05 Operetni koncert — 11.25 Oddaja za podeželje — 11.45 Za avtomobiliste — 13.05 Deželni razgled — 13.30 Glasba po kosilu — 13.45 Slovenska oddaja — 15.30 še vedno priljubljeno — 16.15 Zenska oddaja — 18.10 Odmev časa — 18.40 šport — 18.45 Note in beležke — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda — 19.05 Zabeležite si — 19.35 Melodija in ritem — 20.05 Deželna poročila — 22.10 šport iz vsega sveta.

SOBOTA, 19. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 8.05 Družinski obzornik — 10.00 V žarišču — 10.45 Naša lepa domovina — 13.45 Voščila — 15.00 Godba na pihala — 17.10 Pestro sobotno popoldne — 18.35 Mala solistična parada — 19.05 Mednarodni zvoki koračnic — 19.50 Note in beležke — 20.10 Srečanje: Pester večer — 21.00 Glasbeni mojstri delajo program — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 20. 5.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.05 Ogledalo mestnega gledališča — 14.30 Voščila —

Iščemo poštena

zakonca

za kuhinjo in za oskrbo sob. Ponudbe na naslov:

Privat-Altersheim Rosmarie, CH 9621
Oberhelfenschwil/SG (Schweiz)

16.00 „Št. Pavel v št. Petru“ — 17.05 Veselite se življenja — 18.00 Mali večerni koncert — 19.00 Nedeljski šport — 19.40 Deželni razgled — 20.10 Avstrijska rallye — 21.15 Zadnja postaja Dunaj

PONEDELJEK, 21. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.50 Glasbeni mozaik — 8.05 Oddaja za starejšo ljudstvo — 9.00 šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 šolska oddaja — 11.03 Ljudske viže iz Tirolske — 13.30 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Koroška ljudska glasba po željah naših poslušalcev — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Priljubljene melodije — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zvenec operetni vodič — 21.30 Iz avstrijskega glasbenega ustvarjanja.

TOREK, 22. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 šolska oddaja — 11.03 Ljudske viže iz Tirolske — 13.30 In kaj menite vi? — 15.00 Ljudska glasba iz Koroške — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgled — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneca alpska dežela — 21.10 Ljudstvo in domovina.

SREDA, 23. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 šolska oddaja — 11.03 Ljudske viže iz Tirolske — 13.30 Na obisku pri koroških zborih — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgled — 19.35 Za prijatelja planin — 19.50 Note in beležke — 20.10 „Št. Pavel v št. Petru“ — 21.10 Na obisku v gradiščanskem studiu — 21.30 Zvezne dežele poročajo: Gradiščanska.

ČETRTEK, 24. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 šolska oddaja — 11.03 Ljudske viže iz Tirolske — 13.30 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Zborovska glasba — 17.10 Operetne melodije — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Avstrijske godbe na pihala — 19.50 Note in beležke — 20.10 Koroške ljudske pravljice — 21.00 Iz koroškega glasbenega ustvarjanja — 22.30 Človek v družbi.

PETEK, 25. 5.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 šolska oddaja — 9.30 Friedrich Wührer igra na klavirju — 10.00 šolska oddaja — 11.03 Ljudske viže iz Tirolske — 13.30 Veselo zaigrano — 14.45 Koroški avtorji: Dolores Vieser — 16.30 Za otroke — 17.10 Glasba za konec tedna — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.50 Note in beležke — 20.10 Orkesterski koncert — 21.33 Za 65. rojstni dan Hansa Weigla.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 19. 5.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 20. 5.: 7.10 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 21. 5.: 13.45 Informacije — Silka iz življenja Franca Ledra-Lisčjaka — koroškega ljudskega pevca.

TOREK, 22. 5.: 9.30 Vrtiljak popevka — 13.45 Informacije — športni mozaik — Po lovčevih stezah.

SREDA, 23. 5.: 13.45 Informacije — Poper in sol.

ČETRTEK, 24. 5.: 13.45 Informacije — Venček narodnih — Koroški kulturni pregled.

PETEK, 25. 5.: 13.45 Informacije — Iz ljudstva za ljudstvo.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobro jutro — 5.30 Danes za vas — 5.45 Informativna oddaja — 6.00 Jutranja kronika — 6.30 Informativna oddaja — 7.25 Pregled sporeda — 7.45 Informativna oddaja — 10.00 Danes popoldne — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.00 Lahko noč otroci — 19.10 Obvestila — 19.30 Radijski dnevnik — 23.05 Literarni nohturno.

SOBOTA, 19. 5.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Glasovi v ritmu — 12.40 Po domače — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo naši operni pevci — 17.10 Z ansamblom Dellar — 18.15 Dobimo se ob isti uri — 19.15 Z ansamblom bratov Avsenik — 20.00 „Middle of the Road“, škotski pop ansambel — 20.50 Z jugoslovanskimi pevci in ansambli — 21.30 Zabavna radijska igra „Pričevanje dveh samokresov“ — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 20. 5.: 6.00 Dobro jutro — 6.50 Danes za vas — 8.05 Radijska igra „Kralj voda“ — 8.50 Skladbe za mladino — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 še pomnite, tovariši... — 10.25 Pesmi boja in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.50 Z domačimi ansambli — 14.05 Popularne operne melodije — 15.05 Radijska igra „Vojakova pot“ — 16.00 Nedeljsko športno popoldne — 18.05 Letite z nami — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Zaplešite z nami — 23.15 Jazz za vse.

PONEDELJEK, 21. 5.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Z velikimi zabavnimi orkestri — 12.40 S tujimi pihalnimi godbami — 14.10 Amaterski zbori pojo — 14.30 Voščila — 15.40 Z našimi simfoniki v svetu lahke glasbe — 17.10 Ponedeljkovo glasbeno popoldne — 18.15 Z jugoslovanskimi pevci lahke glasbe — 19.15 S triom Jožeta Burnika — 20.00 „Ti in opera“ — 22.15 Za ljubitelje jazz — 23.15 Popevke se vrstijo.

TOREK, 22. 5.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.35 Slovenske narodne — 12.40 Z domačimi ansambli — 13.15 Zabavna glasba — 14.40 „Na poti s kitaro“ — 15.40 Od melodije do melodije — 17.10 Popoldanski simfonični koncert — 18.15 V torek nasvidenjel — 19.15 Z ansamblom Vilija Petriča — 20.00 Z mladimi pevci zabavnih melodij — 20.30 Radijska igra — 21.30 Lahka glasba sloven-

Mladinski izlet

v Mauthausen (taborišče) — Melk — Wachau — Maria Zell — Seckau v soboto 26. in nedeljo 27. maja.

Cena za vožnjo, večerjo, prenočišče in zajtrk znaša 290 šilingov.

Prijave do 20. maja sprejema Katoliška mladina Celovec, Viktringer Ring 26, tel. (0-42-22) 85-3-48.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 19. 5.: 16.30 Za otroke — 17.05 Plovba po morju z zaprekami — 18.00 Za družino — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Novo v kulturi — 18.55 Oddaja Heinz Conradsa — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Kabaret — kabaret — 21.20 šport — 21.50 Čas v sliki — 21.55 Mreža smrti, film.

NEDELJA, 20. 5.: 16.30 Za otroke — 16.40 Za mladino — 17.05 Za družino — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Gore in zgodbe — 18.30 Kdo ve več? — 19.30 Čas v sliki — 19.40 šport — 20.15 Kraj zločina — 21.55 šport in čas v sliki.

PONEDELJEK, 21. 5.: 18.00 Teletest — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 šport — 20.15 Jason King — 21.25 Ponedeljski teleshport — 22.25 Čas v sliki.

TOREK, 22. 5.: 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Zivalski raji — 19.00 Silke iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 šport — 20.15 Vaš nastop prosim! — 21.05 Mestni pogovori — 22.20 Čas v sliki.

SREDA, 23. 5.: 10.00 šolska oddaja — 11.00 Neustrašeni — 12.55 Ponedeljski teleshport — 16.30 Za otroke — 17.15 Risati, slikati, oblikovati — 17.40 Za mladino — 18.00 Francoščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Silke iz Avstrije — 18.55 Nogomet — Švedska: Avstrija — 20.50 Čas v sliki — 21.05 Saga o Forsyth — 22.00 Čas v sliki in kulturne novosti.

ČETRTEK, 24. 5.: 10.00 šolska oddaja — 18.00 Italijanščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 športni mozaik — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 šport — 20.15 Razburjanja pod cirkuško kupolo — 21.10 Report v rdeče belo rdečem — 22.10 Čas v sliki — 22.15 Sodobne čarovnice.

PETEK, 25. 5.: 10.00 šolska oddaja — 11.00 Mreža smrti — 18.00 Ostanj zdravi! — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Očarljiva Jeannie — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 šport — 20.15 Razburjanja pod cirkuško kupolo — 21.10 Report v rdeče belo rdečem — 22.10 Čas v sliki — 22.15 Sodobne čarovnice.

Čelada varuje življenje

Promet na cesti še posebno ogroža varnike dvokoles, zlasti mlade ljudi, ki zgubijo življenje v prometni nesreči zaradi zloma lobanje in drugih poškodb na glavi. Ugotovili so, da bi se število tovrstnih smrtnih žrtvev lahko zmanjšalo za 70 odstotkov, če bi vozniki dvokoles nosili posebne žilne čelade.

Temu perečemu problemu je posvečen tudi tokratna slika, ki jo je spet prispeval kuratorji za varnost v prometu.

skih avtorjev — 22.15 Popevke se vrstijo — 23.15 solistična in ansambelska glasba Marka Žigona.

SREDA, 23. 5.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.25 Iz glasbenih šol — 9.45 Glasbeni spomini — 12.10 Odlomki iz opere „Ekvinokij“ — 14.10 Komorni zbor RTV Ljubljana — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Naša glasbena galerija — 18.15 Glasbene vinjete — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Komorno glasbeni studio — 22.15 S festivalom jazz — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavnih glasbe.

ČETRTEK, 24. 5.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.35 Slovenske narodne — 12.10 Skladbe iz slovenskih narodnih albumov — 12.40 Igrajo pihalne godbe — 14.10 „Mladina poje“ — 15.40 Posebna oddaja Titova prizadevanja za mir — 17.15 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Zvoki z orkestrom Frank Pourcel — 18.45 Kulturna kronika — 19.15 Z ansamblom Mojmirja Sepeta — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nohturno — 22.15 Paleta popevk in plesnih ritmov — 23.15 Sodobni nemški skladatelji.

PETEK, 25. 5.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 11.40 Posebna oddaja — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.10 Za otroke — otroške pesmi — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Operni koncert — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansamblom Toneta Kmetca — 20.00 Naj narodi pojo — 20.30 „Topopops 13“ — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz pred polnočjo.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Jančič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 16, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba K. O. J. Drava, Celovec — Borovlje.

JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 20. 5.: 8.20 Neznani leleti predmeti — 9.30 Po domače s štirinajstkovci — 9.55 Kmetijska oddaja — 10.35 Mozaik — 11.00 Otroška matineja — 11.50 Poročila — 11.55 Delavski amandmaji — 12.40 Kažipot — 17.10 Mladi za mlade — 18.00 Poročila — 18.05 Velike bitke II. svetovne vojne: Bitka za Pacifik — 19.40 Risanka — 19.45 S TV kamero v kolektivih — 20.00 Dnevnik — 20.35 V avtobusu — 21.25 Naši humoristi — 21.40 športni pregled — 22.10 Poročila.

PONEDELJEK, 21. 5.: 9.05 Odprta univerza — 9.35 šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Ivo fotograf — 18.00 Risanka — 18.10 Obzornik — 18.25 Dalmatinske klope — 18.35 Obzornik — 18.30 Skrivnosti Jadrana — 18.55 Mozaik — 19.00 Mladi za mlade — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.30 Sami brez angela — 21.40 Po sledah napredka — 22.35 Poročila.

TOREK, 22. 5.: 9.35 šolska oddaja — 17.15 Delavski amandmaji — 17.45 Ivo fotograf — 18.00 Risanka — 18.10 Obzornik — 18.25 Dalmatinske klope — 18.35 Obzornik — 18.30 Skrivnosti Jadrana — 18.55 Mozaik — 19.00 Mladi za mlade — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.30 Sami brez angela — 21.40 Po sledah napredka — 22.35 Poročila.

SREDA, 23. 5.: 8.20 šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Z nasmehom na pot — 18.10 Obzornik — 18.25 Od filma do filma — 18.45 Ziva filozofija — 19.10 Mozaik — 19.15 Prijatelji glasbe — 19.45 Kozmetično ogledalo — 20.00 Dnevnik — 20.30 Cartouche — 22.25 Poročila.

ČETRTEK, 24. 5.: 9.35 šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.05 Otroci pojo o dnevu mladosti — 17.15 Naše radosti za dan mladosti — 17.45 Obzornik — 18.00 Profesor Baltazar — 18.10 Česta let — 18.20 Pet minut za boljši jezik — 18.25 400 let slovenske glasbe — 19.15 Risanka — 19.15 Barvna risanka — 20.00 Proslava ob dnevu mladosti — 21.35 Nadštevila, jugoslovanski film — 23.00 Poročila.

PETEK, 25. 5.: 9.30 šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.05 Otroci pojo o dnevu mladosti — 17.15 Naše radosti za dan mladosti — 17.45 Obzornik — 18.00 Profesor Baltazar — 18.10 Česta let — 18.20 Pet minut za boljši jezik — 18.25 400 let slovenske glasbe — 19.15 Risanka — 19.15 Barvna risanka — 20.00 Proslava ob dnevu mladosti — 21.35 Nadštevila, jugoslovanski film — 23.00 Poročila.